

Uitvoeringsprogramma Impuls Kaderrichtlijn Water 2025 – 2027 Provincie Utrecht

15 april 2025
Concept

Voorwoord

Sinds de Kaderrichtlijn Water (KRW) in 2000 van kracht is geworden ligt de waterkwaliteit onder de loep. Niet zonder reden, want schoon water is van levensbelang voor alles dat leeft, groeit & bloeit. Dat we ons moeten inzetten voor de kwaliteit daarvan, is eigenlijk een vanzelfsprekendheid. Toch is het halen van de KRW-doelen echt taaie kost. Al jaren vergt de bescherming, verbetering en het beheer van onze (grond) waterlichamen onverminderde inspanning. Nu de deadline voor het halen van de KRW in 2027 steeds dichterbij komt, moeten we extra verantwoordelijkheid nemen en aanvullende maatregelen treffen om de kwaliteit en kwantiteit van het grond- en oppervlaktewater verder te verbeteren.

Met dit Uitvoeringsprogramma Impuls Kaderrichtlijn Water 2025 – 2027 gaat de provincie verder aan de slag met de gestelde doelen. Daarbij is het goed om te realiseren dat er al flinke stappen zijn gezet. Op dit moment scoort ongeveer 80% van alle parameters waarop de waterkwaliteit beoordeeld wordt binnen de KRW de classificering 'goed'. Dat is een mooi resultaat! Het laat zien dat de inspanningen effect hebben. Toch zijn we er nog niet, we moeten de laatste 20% ook uitvoeren. Het doet denken aan een uitspraak van de Zweedse statisticus Hans Rosling: "Does saying 'things are improving' imply that everything is fine, and we should all relax and not worry? No, not at all. Is it helpful to have to choose between bad and improving? Definitely not. It's both. It's both bad and better. Better, and bad, at the same time." Een treffende vergelijking met de KRW: er is flinke vooruitgang geboekt maar tegelijk is er nog veel te verbeteren. Het is 'bad and better' op hetzelfde moment. In het licht van de KRW moeten we oog hebben voor beiden en helaas laat de 'one out, all out'-methodiek

– waarbij geldt: als één parameter niet voldoet, voldoet het hele (grond)waterlichaam niet – de geboekte voortgang niet zien.

In 2024 heeft de provincie het Handelingsperspectief KRW opgesteld. Hierin staat een overzicht van mogelijke acties die bijdragen aan het halen van de KRW-doelen. Daarnaast is vorig jaar een landelijke Tussenevaluatie KRW uitgevoerd. Tegelijkertijd is er – in opdracht van een aantal waterschappen – door de Universiteit Utrecht een juridische check gedaan. Deze analyses, het handelingsperspectief en moties van Provinciale Staten samen leiden tot dit uitvoeringsprogramma. We gaan werk maken van de verbeterpunten en zetten alles op alles om zo dicht mogelijk bij de doelen te komen.

We presenteren in dit uitvoeringsprogramma 13 extra maatregelen. Hiermee richten we ons op het halen van zoveel mogelijk KRW-doelen. Helaas kunnen we nu ook al concluderen dat het vrijwel onmogelijk is om voor het verstrijken van de deadline overall 100% te scoren. Voor een aantal stoffen ontbreekt handelingsperspectief. Dit omvat bijvoorbeeld aanwezige resten van inmiddels verboden chemische stoffen. Ook zijn er nieuwe ontwikkelingen die de waterkwaliteit, flora en fauna bedreigen en waar we ons toe moeten verhouden. Klimaatverandering en toegenomen weersextremen, exoten die inheemse waterplanten bedreigen en nieuwe chemische stoffen bedreigen de waterkwaliteit. Deze factoren hebben wij als provincie niet zelf in de hand en zijn daarvoor mede afhankelijk van Rijks- of Europees beleid.

Het college van Gedeputeerde Staten neemt met dit uitvoeringsprogramma de verantwoordelijkheid om zo dicht mogelijk bij de

KRW-doelen te komen. Samenwerken is nodig voor het succes. Daarom roep ik waterschappen, het Rijk, gemeenten, agrariërs, natuur- en milieuorganisaties, drinkwaterbedrijven en andere betrokkenen op er samen met ons de schouders onder te zetten. Schoon, voldoende en gezond water is van levensbelang en onze inzet hierop blijft belangrijk, ook na 2027.

Namens het college van de Provincie Utrecht

Has Bakker
Gedeputeerde

Samenvatting

We zetten 'alles op alles' om aan de KRW te voldoen

Sinds 2000 is Nederland bezig met de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) met als doel dat uiterlijk in 2027 alle grond- en oppervlaktewateren een 'goede toestand' hebben bereikt

en dat er op een duurzame wijze wordt omgegaan met water (zie bijlage 1 voor meer algemene informatie over de KRW). Inmiddels blijkt uit de landelijke Tussenevaluatie KRW dat Nederland, en ook de provincie Utrecht, de KRW-doelen zeer waarschijnlijk om uiteenlopende redenen niet voor de 100% gaat halen eind 2027. Dit neemt niet weg dat onze ambitie om

'alles op alles' te zetten blijft staan. Ten eerste omdat schoon water van levensbelang is voor alles dat leeft, groeit & bloeit. Ten tweede willen we aan de vereisten van de KRW voldoen met het oog op mogelijke juridische procedures ten aanzien van onze inzet van instrumenten of aan (agrarische) bedrijven verleende

De provincie Utrecht neemt 13 aanvullende maatregelen

In dit uitvoeringsprogramma staat onze extra inzet voor deze KRW-periode (2022 – 2027). De provincie neemt 13 aanvullende maatregelen (zie paragraaf 4.2 en 4.3 voor meer details) naast de 19 maatregelen waar we al mee aan de

slag waren (zie bijlage 3 voor de voortgang op deze 19 maatregelen). De ambitie is dat deze 32 maatregelen voor 2028 gerealiseerd zijn.

vergunningen. Dit kan verstrekken gevolgen hebben voor deze (agrarische) bedrijven (zie bijlage 2 voor meer details).

Huidige toestand van de grond- en oppervlaktewaterlichamen in provincie Utrecht

De provincies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen voor de grondwaterlichamen. In alle vier de grondwaterlichamen zijn de toetsen op de generieke doelen goed. Er is een goede waterbalans, we voldoen aan normen voor chemische stoffen en voor intrusie van zout. Wel meten we op diverse plekken gewasbeschermingsmiddelen in het ondiepe en diepe grondwater, waardoor we op termijn mogelijk niet meer aan de KRW-normen voldoen. Hier ligt een opgave om achteruitgang op de KRW-doelen te voorkomen. Op de regionale/lokale doelen voor beschermde gebieden (drinkwater, Natura 2000) zijn de toetsen minder goed en zijn aanvullende maatregelen nodig (zie paragraaf 2.2 voor meer informatie).

Zie infographic op pagina 6.

De waterbeheerders zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen voor de oppervlaktewaterlichamen. Uit de landelijke landelijke Tussenevaluatie KRW blijkt geen enkel van de 60 oppervlaktewaterlichamen in Utrecht aan alle KRW-doelen te voldoen, ondanks dat veel parameters goed scoren. Dit komt door het 'one out-all out' principe. Hier kan en gaat de provincie ook een bijdrage leveren (zie paragraaf 2.3 voor meer informatie).

Ook andere overheden zijn aan zet

Om de KRW-doelen te naderen is er inzet nodig van alle overheden. De provincie gaat de volgende zaken benadrukken in de formele bestuurlijke overleggen met de minister van Infrastructuur en Waterstaat en het bestuur van de vier inliggende waterschappen. Ook richting gemeenten vragen we om inzet op de KRW.

Van het Rijk vragen we het volgende:

- Kom op korte termijn met adequaat mestbeleid
- Verbeter de toelatingsprocedure van chemische stoffen
- Pas de Visserijwet aan, zodat grootschalige bestrijding van rivierkreeften mogelijk is
- Kom met een landelijke aanpak van houtkachels
- Pas de maatregelen voor ecologie aan op de veranderende klimaatomstandigheden
- Zet in op uniformering van motivaties inzake verankering van doelen KRW
- Introduceer een stabiele, gestandaardiseerde lange termijn (beleid)monitorings- en evaluatiemethodiek voor KRW-doelen
- Anticipeer op de aankomende Europese normering voor PFAS door in Nederland de productie, het gebruik en de afvalverwerking te reguleren
- Verbeter handhaving op mestwetgeving, waaronder het uitrijden van mest op bufferstroken
- Implementeer op korte termijn een grondwateronttrekkingenplafond

Van de vier waterschappen vragen we het volgende:

- Voer alle KRW-maatregelen op tijd uit
- Volg de handreiking om de doelen voor KRW-periode 2028 – 2033 te bepalen
- Maak alle directe lozingen KRW-proof
- Houdt rekening met grondwaterverontreiniging bij grondwateronttrekkingen
- Start op tijd met invulling EU Richtlijn Stedelijk Afvalwater
- Deel de kennis over directe en indirecte lozingen
- Werk aan een robuust watersysteem
- Medewerking opzet van peilen rondom grondwaterafhankelijke N2000-gebieden

Van de gemeenten vragen we het volgende:

- Maak alle vergunningen voor indirecte lozingen KRW-proof
- Reduceer zoveel mogelijk de belasting vanuit de rioolwateroverstorten
- Pak foutieve aansluitingen op hemelwaterriool op

- Zorg dat ruimtelijke ontwikkelingen KRW-proof zijn
- De gemeenten Utrecht en Amersfoort moeten hun grondwatersaneringen uitvoeren
- Toets actief of een eindonderzoek bodem bij beëindigen van een milieubelastende activiteit voldoende is uitgevoerd

Relatie met het UPLG

De provincie Utrecht heeft een bedrag van 249 miljoen euro van het Rijk toebedeeld gekregen voor de zes UPLG-maatregel-pakketten. Aanvullend zijn er rijksmiddelen van €33,2 miljoen beschikbaar gekomen vanuit Programma Natuur fase 2 voor de N2000-gebieden en de overgangszones daaromheen. Veel van de maatregelen die zijn opgenomen in de zes maatregel-pakketten dragen bij aan het halen van de KRW-doelen. Omdat ze belegd zijn binnen het UPLG vormen deze maatregelen geen onderdeel van voorliggend uitvoeringsprogramma. Wel zijn deze maatregelen zichtbaar gemaakt als aparte categorie in dit uitvoeringsprogramma, aangezien we het totale pakket aan maatregelen die bijdragen aan de KRW-doelen willen monitoren op voortgang.

KRW-doelen grondwaterlichamen

1 Evenwicht tussen onttrekkingen en aanvulling van het grondwater

Inzet om meer regenwater vast te houden (Blauwe Agenda)

2 Goede kwalitatieve toestand van het grondwater

Locaties met overschrijding van één of meerdere gewasbeschermingsmiddelen (onder 20% norm)

3 Een goede grondwatertoestand in grondwaterafhankelijke Natura 2000-gebieden

Niet op orde

Op orde

4 Bescherming van grondwater dat gebruikt wordt voor menselijke consumptie

Drinkwaterwinning met stijgende trend voor bepaalde stof

Drinkwaterwinning zonder stijgende trend voor bepaalde stof

5 Geen negatieve invloed door stoffen in kwel/grondwater op KRW-doelen oppervlaktewaterlichamen

Hier is sprake van op diverse plekken in de Gelderse Vallei

Inhoud

1.	Inleiding	8
1.1	Aanleiding en doel	9
1.2	Status van dit uitvoeringsprogramma	9
1.3	Totstandkoming van dit uitvoeringsprogramma	10
2.	Huidige toestand: waar staan we	11
2.1	De provincie neemt al sinds 2009 maatregelen	12
2.2	Huidige toestand van de grondwaterlichamen	13
2.3	Huidige toestand van de oppervlaktewaterlichamen	15
3.	Een impuls is nodig	18
3.1	Het landelijke KRW-Impulsprogramma	19
3.2	Tussenevaluatie KRW 2024	20
4.	Onze impulsmaatregelen	22
4.1	De 19 maatregelen uit het BWP voor 2028 realiseren	23
4.2	Aanvullende maatregelen om de vier grondwaterlichamen in een goede toestand te houden	25
4.3	Aanvullende maatregelen die bijdragen aan de KRW-doelen in de oppervlaktewateren	26
4.4	De maatregelen in het UPLG die bijdragen aan de KRW-doelen in de oppervlakte- en grondwaterlichamen	28
4.5	Aanvullende maatregelen die we nu niet nemen	29
5.	Wat vragen we van het Rijk, de waterschappen en de gemeenten	31
5.1	Van het Rijk vragen we	32
5.2	Van de waterschappen vragen we	34
5.3	Van de gemeenten vragen we	35
6.	Monitoring en financiën	36
6.1	Monitoring en evaluatie	37
6.2	Financiële gevolgen van de aanvullende impulsmaatregelen	37
6.3	Samenhang met UPLG en actualisaties van andere beleidsplannen	37
Bijlage 1.	Introductie en uitleg Europese Kaderrichtlijn Water	39
Bijlage 2.	Juridische aspecten en gebruik van instrumentarium	47
Bijlage 3.	Stand van zaken 19 maatregelen uit BWP 2022 – 2027	50

1

Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De Kaderrichtlijn Water (KRW) (2000/60/EG) is een Europese richtlijn die op 22 december 2000 van kracht is geworden. De richtlijn richt zich op de bescherming van water en heeft als doel dat uiterlijk in 2027 alle wateren een 'goede toestand' hebben bereikt en dat er op een duurzame wijze wordt omgegaan met water. Dit is een resultaatsverplichting. Schoon, voldoende en gezond water is van levensbelang voor mens, dier en plant. De KRW is ingewikkelde materie. Daarom is in bijlage 1 een introductie op de KRW-systematiek opgenomen en in bijlage 2 staat een juridische analyse van de KRW-richtlijn weergegeven en wordt ingegaan op de potentieel beschikbare instrumenten die de provincie heeft.

Inmiddels blijkt uit de landelijke Tussenevaluatie KRW dat Nederland, en ook de provincie Utrecht, de KRW-doelen zeer waarschijnlijk om uiteenlopende redenen niet voor de 100% gaat halen eind 2027. Dit neemt niet weg dat onze ambitie uit het coalitieakkoord Aan de slag (2023) om 'alles op alles' te zetten blijft staan en daarbij onze instrumenten en bevoegdheden zoveel mogelijk in te zetten. Ten eerste omdat schoon water van levensbelang is voor alles dat leeft, groeit en bloeit. Ten tweede omdat het niet halen van de KRW-doelen verstrekkende juridische consequenties kan hebben. Naast dat de Europese Commissie Nederland in gebreke kan stellen bestaat het risico dat vergunningen van (agrarische) bedrijven, die in strijd zijn met de KRW-doelen van een oppervlakte- of grondwaterlichamen, met succes worden aangevochten bij de rechter. Dit kan verstrekkende gevolgen hebben voor deze (agrarische) bedrijven.

In dit document staan 13 concrete maatregelen die we in de periode 2025 – 2027 aanvullend willen nemen naast de reeds 19 maatregelen uit het Bodem- en waterprogramma 2022 – 2027 Provincie Utrecht (BWP) om de KRW-doelen dichterbij te brengen. Ook vragen we de andere overheden om ook hun instrumenten en bevoegdheden in te zetten. Dit is ook in lijn met het advies uit 2023 van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) aan de Minister om het urgentiebesef te vergoten, de vrijblijvendheid en gebrekkige invullen en uitvoering van taken en verantwoordelijkheden aan te pakken.

Dit uitvoeringsprogramma staat ook in het teken van verantwoording. Aangezien het zeer onwaarschijnlijk is dat de KRW-doelen voor de volle 100% worden gehaald zal de vraag komen of de verschillende overheidslagen in Nederland hun wettelijke mogelijkheden en eigen regelgeving voldoende hebben toegepast. Het uitvoeringsprogramma moet een goede basis geven om aan te tonen, dat we als provincie onze instrumenten maximaal hebben ingezet om de KRW-doelen te halen.

1.2 Status van dit uitvoeringsprogramma

In de Provinciale Omgevingsvisie zijn doelen voor water en bodem opgenomen. Het *Bodem- en waterprogramma 2022 – 2027 Provincie Utrecht* (BWP) is een verplicht programma dat volgt uit de Omgevingswet. Het BWP bevat de onderdelen die door de provincies in het regionaal waterprogramma moeten worden vastgelegd. Hieronder vallen de begrenzing, de status en de KRW-doelen voor de oppervlaktewaterlichamen, als mede de 19 maatregelen om de KRW-doelen in de grondwaterlichamen te halen. Omwille van eenduidigheid in planvorming en integraliteit heeft voorliggend document de status van een vrijwillig uitvoeringsprogramma dat voortvloeit uit het BWP. De term *vrijwillig* duidt op het feit dat het geen verplicht programma is volgens de Omgevingswet. Het uitvoeringsprogramma is echter allesbehalve vrijwillig, want door het vaststellen van dit uitvoeringsprogramma is de provincie gehouden aan hetgeen hierin is opgenomen.

Dit uitvoeringsprogramma heeft een beperkte looptijd, namelijk van 2025 t/m 2027. Ook de scope (en daarmee het politieke besluit) beperkt zich tot enkel de 13 aanvullende maatregelen (de impuls). Deze 13 impulsmaatregelen komen bovenop de 19 maatregelen zoals vastgelegd in het BWP. Naast deze 32 maatregelen gaan de maatregelpakketten in het kader van het *Utrechts Programma Landelijke Gebied* (UPLG), waarvoor rijksmiddelen zijn ontvangen, ook bijdragen aan het behalen van de KRW-doelen. Om de totale inzet van de provincie op de KRW te kunnen monitoren op voortgang zijn deze 6 maatregelpakketten

ook opgenomen in voorliggend document. Momenteel wordt er gewerkt aan het Ontwerp UPLG.

1.3 Totstandkoming van dit uitvoeringsprogramma

Dat dit uitvoeringsprogramma wordt ondergebracht onder het BWP betekent niet dat de uitvoering zich beperkt tot het bodem- en waterbeleid. Om de KRW-doelen te halen zijn namelijk inspanningen op meerdere beleidsterreinen nodig: Water, Bodem, Landbouw, Natuur en VTH. Daarom zijn al deze beleidsvelden betrokken bij de totstandkoming en uitvoering van dit uitvoeringsprogramma. Doordat het uitvoeringsprogramma zijn basis kent in de omgevingsvisie wordt deze integraliteit extra benadrukt.

Op 1 november 2023 is een informatiesessie over water en waterkwaliteit gehouden waarop de opgave voor de KRW is besproken. Op 26 maart 2024 heeft GS, als een van de eerste overheden in Nederland, het [Handelingsperspectief Kaderrichtlijn Water](#) vastgesteld. Dit handelingsperspectief is, als groeidocument, de basis voor voorliggend uitvoeringsprogramma. Een deel van de teksten komt u mogelijk dan ook bekend voor. Op 12 maart 2025 was er wederom een informatiesessie. Ditmaal ging het over de impuls op de KRW-opgave.

Dit uitvoeringsprogramma bevat de maatregelen en instrumenten die we als provincie gaan inzetten. Dit kan invloed hebben op (de werkzaamheden) van andere partijen, zoals waterschappen en gemeenten. Hier zijn we ons van bewust. Deze conceptversie is ambtelijk besproken met de waterschappen en drinkwaterbedrijven. Ook in reguliere gesprekken met onze partners is de KRW onderwerp van gesprek. Zo zijn in het Platform Water eerste ideeën voor indirecte lozingen besproken met gemeenten. Brede consultatie richting landbouw- en natuurorganisaties en brancheverenigingen voor bedrijven vindt plaats na vaststelling van het concept van dit uitvoeringsprogramma door Gedeputeerde Staten. Deze consultatie doen we gelijktijdig met de consultatie op de 90%-versie van het Ontwerp UPLG.

Na de consultatie wordt dit uitvoeringsprogramma definitief vastgesteld door GS.

Een aantal van de impulsmaatregelen worden geborgd in de tweede wijziging van de provinciale omgevingsvisie- en verordening. Hier is een apart participatietraject voorzien.

Voor circa de helft van de 13 impulsmaatregelen is uiteindelijk een wijziging van de Omgevingsverordening provincie Utrecht (hierna omgevingsverordening) benodigd. Onze ambitie is om zoveel mogelijk van deze wijzigingen mee te nemen in de volgende/ tweede wijziging van de omgevingsverordening welke door de Provinciale Staten moet worden vastgesteld. Bij het niet halen van deze planning nemen we wijziging(en) mee in een volgende ronde.

2

Huidige toestand: waar staan we

2.1 De provincie neemt al sinds 2009 maatregelen

Al sinds de start van de KRW is de provincie bezig om maatregelen te realiseren. Deze maatregelen staan in de factsheets voor de KRW-grondwaterlichamen Zand Rijn-Midden, Zand Rijn-West, Deklaag Rijn-West en Zout Rijn-West. Provincie Utrecht heeft ook zelf maatregelen in oppervlaktewaterlichamen genomen en via subsidies maatregelen van waterschappen mogelijk gemaakt. Deze maatregelen zijn elke zes jaar opnieuw bepaald op basis van analyses.

KRW-periode 1: 2009 – 2015

- Provincie Utrecht heeft in de eerste planperiode 1 miljoen euro beschikbaar gesteld voor hydromorfologische maatregelen (inrichting en vispasseerbaarheid van het watersysteem). Dit programma is volledig uitgevoerd.
- Er zijn poldergemalen visvriendelijk gemaakt en natuurvriendelijke oevers aangelegd.
- Al vanaf het eerste stroomgebiedsbeheerplan is de KRW als criterium gehanteerd voor de beoordeling van subsidies uit het EU-budget voor landbouwbeleid (POP2/ POP3/ NSP). Vanuit deze regelingen zijn veel vispassages en natuurvriendelijke oevers aangelegd. Daarnaast zijn investeringen in de landbouw gesubsidieerd zoals druppelirrigatie, verminderen erfafspoeling, driftreducerende spuitmachines en precisie bemesting.
- Bij de Regionale aanpak Utrechtse Heuvelrug zijn er verschillende projecten geweest om het bestrijdingsmiddelengebruik bij particulieren en gemeenten te verminderen. Ook zijn er afspraken gemaakt over wel of niet afkoppelen en infiltreren van hemelwater in de bodem van verontreinigde oppervlakken.
- Er is een [Convenant Schoon water Utrechtse fruitteelt \(2012 – 2016, verlengd 2017 – 2019\)](#), ondertekend aangaande

de aanpak van emissies van gewasbeschermingsmiddelen in de Utrechtse fruitteelt. De acties in dit convenant zijn inmiddels afgerond, maar er ligt nog steeds een opgave, met name voor het grondwater. Verder is in deze periode het onderzoek naar en de aanpak van (potentiële) ernstige bodemverontreinigingen die winningen ten behoeve van drinkwaterproductie bedreigen opgepakt. Meerdere locaties zijn gesaneerd. Verder is in deze periode het onderzoek naar en de aanpak van (potentiële) ernstige bodemverontreinigingen die winningen ten behoeve van drinkwaterproductie bedreigen opgepakt. Meerdere locaties zijn gesaneerd.

- De aanpak van spoedlocaties is in deze periode vastgelegd in een landelijk Bodemconvenant.
- Daarnaast is begonnen met de aanpak van verdroging in diverse natuurgebieden.

KRW-periode 2: 2016 – 2021

- In de tweede planperiode (2016 – 2021) is eveneens geld beschikbaar gesteld. Dat was €1,125 miljoen die is besteed aan maatregelen op het boerenland, door het cofinancieren van waterschapregelingen, en het opstarten van de aanpak opkomende stoffen. Beide programma's zijn afgerond. De aanpak van bodemverontreinigingen is verder doorgezet. Extra aandacht is er geweest voor het beoordelen van verontreinigde locaties met mobiele verontreinigingen in het grondwater die een risico vormen voor kwetsbare objecten zoals winningen ten behoeve van drinkwaterproductie, oppervlaktewater en natuur.
- De aanpak van verdroging is verder uitgewerkt in o.a. de beheerplannen voor de N2000 gebieden.
- Ook is er een bewustwordingscampagne geweest, samen met de drinkwaterbedrijven, om bewoners van grondwaterbeschermingsgebieden bewust te maken van de kwetsbaarheid van het gebied en het belang van voorkomen van verontreiniging van bodem en grondwater.

■ Water bestemd voor menselijke consumptie

Hieronder vallen de winningen ten behoeve van drinkwaterproductie, winningen voor de levensmiddelenindustrie die grondwater gebruikt voor hun producten en eigen winningen ten behoeve van drinkwaterproductie (zoals campings). Ook is er de opgave om de kwaliteit van dit water te verbeteren en daarmee de zuiveringsinspanning te verlagen.

■ Grondwaterafhankelijk oppervlaktewater

Sommige beken zijn (deels) afhankelijk van kwel. Uitspoeling van stoffen in het grondwater via deze kwel kan leiden tot een slechte waterkwaliteit in de beken.

In bijlage 1 staat een uitgebreidere uitleg van al deze opgaven.

KRW-meetnet

Op ongeveer 70 locaties in Utrecht op een diepte van ca. 10- en 25 meter beneden maaiveld en verspreid over de provincie worden elke 3 jaar grondwatermonsters genomen (zie figuur 2.1).

Generieke toets op de waterbalans

De provincie Utrecht voldoet volgens de KRW-methodiek aan de waterbalanstoets. We beseffen ons dat deze toets het gehele grondwaterlichaam betreft en dat er lokaal knelpunten optreden (zie hiervoor de grondwaterafhankelijke natuurgebieden). Door klimaatverandering en een toenemende vraag naar drinkwater kan er een disbalans ontstaan de komende jaren. Daarom zetten we in het op het verminderen van de drinkwatervraag en op het vasthouden en infiltreren van regenwater. Deze maatregelen zijn onderdeel van de 19 maatregelen van het BWP (zie paragraaf 4.1 en bijlage 3).

Generieke toets op chemie en intrusie zout

Voor gewasbeschermingsmiddelen, biociden en hun relevante afbraakproducten gelden strenge normen¹. Uit de [meetronde van 2024](#) komt het volgende beeld:

- Gewasbeschermingsmiddelen worden nog steeds breed aangetroffen in het (on)diepe grondwater, het beeld lijkt enigszins stabiel en typerend per landgebruik en passend bij het landelijke toelatingsbeleid.
- De minder breed onderzochte geneesmiddelen en industriële stofgroepen worden beperkt aangetroffen en in steeds wisselende stoffen. Deze stoffen hebben veelal een link met infiltrerend oppervlaktewater als bron.
- PFAS-stoffen worden wijdverspreid over de gehele provincie aangetroffen in grondwater. Atmosferische depositie is de oorzaak van de aanwezigheid van de meeste PFAS-stoffen. De stoffen PFOA & TFA zorgen voor een relatief groot aantal overschrijdingen van de RIVM-drinkwaternorm in de gehele provincie. PFOA wordt uitgefaseerd, waardoor we op termijn een daling in de gehalten verwachten. TFA is o.a. een hulpstof in gewasbeschermingsmiddelen en vraagt daarom aandacht nader te bestuderen. Deze stoffen tellen pas in latere KRW-planperioden mee voor de beoordeling van de chemische toestand, maar verdienen nu al alle aandacht.

Als we kijken naar de huidige toestand van de vier grondwaterlichamen binnen de provincie Utrecht dan is het verwachte doelbereik voor deze **twee** generieke toetsen volgens de KRW-methodiek goed. Op dit moment is er namelijk bij minder dan 20% van de meetpunten in een grondwaterlichaam geen normoverschrijding op stoffen zoals gewasbeschermingsmiddelen, nutriënten en chloride².

Naast het KRW-meetnet voor het diepe grondwater meten we ook elke 3 jaar de kwaliteit van het ondiepe (freatische)

grondwater waarbij in 2023 op ongeveer 80, voornamelijk agrarische, percelen monsters zijn genomen. Uit deze [meetronde 2023](#) blijkt het volgende:

- Metingen in ondiep grondwater geven een eerste indruk van de verspreiding van stoffen naar het diepere grondwater en hebben daarbij een voorspellende waarde voor mogelijke bedreigingen.
- Gewasbeschermingsmiddelen worden nog steeds breed aangetroffen in het ondiepe grondwater, het beeld lijkt enigszins stabiel en typerend per landgebruik.
- De verkennend onderzochte antiparasitica & azoolgebaseerde fungiciden blijken slechts sporadisch te worden aangetroffen in het grondwater. De risico's voor uitspoeling worden laag geschat.
- PFAS-stoffen worden wijdverspreid over de gehele provincie aangetroffen in grondwater en de verspreidingsroute lijkt voornamelijk diffuus via atmosferische depositie. De stof PFOA zorgt voor een relatief groot aantal overschrijdingen van de RIVM-drinkwaternorm in de gehele provincie. De PFAS-stofgroep is voortaan vast onderdeel van het meetpakket.

Grondwater is een traag systeem. Dat maakt de aangetroffen stoffen in het ondiepe grondwater soms pas na vele jaren op een andere plek of diepte merkbaar zijn. Er zijn zorgen dat hierdoor de grondwaterlichamen in de provincie Utrecht op termijn alsnog een slechte beoordeling krijgen. Een achteruitgang is conform de KRW niet toegestaan. Het vraagt daarom nu inzet om de grondwaterlichamen en de locaties waar water wordt gewonnen ten behoeve van de drinkwaterproductie te beschermen. Daarom is het van belang dat de inbreng van verontreinigde stoffen wordt voorkomen of beperkt. Daarom nemen we in dit uitvoeringsprogramma aanvullende maatregelen (zie paragraaf 4.2).

¹ Voor gewasbeschermingsmiddelen, biociden en hun relevante afbraakproducten geldt een norm van 0,1 µg per liter. Voor metabolieten van pesticiden en afbraak- of reactieproducten, die niet humaan toxicologisch relevant zijn, geldt een norm van 1,0 µg per liter.

² Op dit moment zijn er drie grondwaterlichamen in Nederland met een slechte toestandsbeoordeling (als gevolg van overschrijden van de normen voor gewasbeschermingsmiddelen, nutriënten en chloride). Deze grondwaterlichamen liggen niet in de provincie Utrecht.

Regionale en lokale toetsen

De goede scores op de generieke KRW-doelen gelden niet voor alle regionale/lokale doelen (zie figuur 2.2):

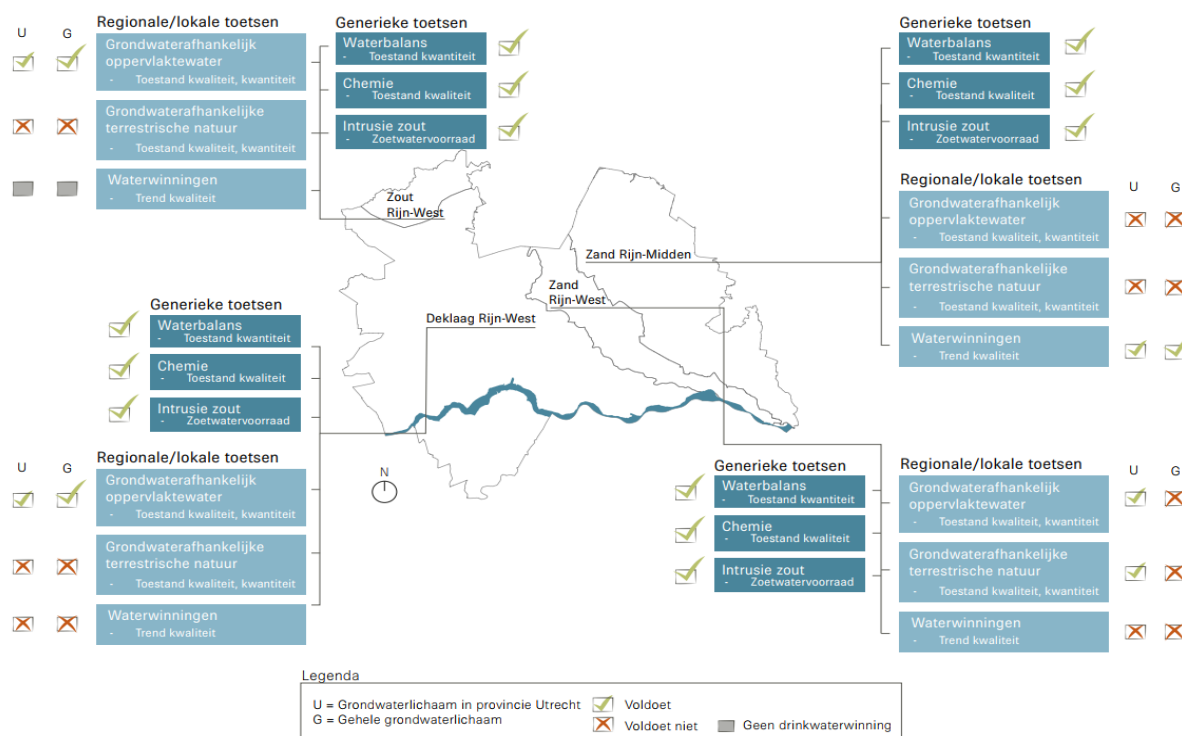
- **Grondwaterlichaam Zout Rijn-West** scoort een onvoldoende voor de regionale toets grondwaterafhankelijke terrestrische natuur, doordat het grondwaterafhankelijke Natura2000 gebied Botshol niet in een goede toestand verkeerd.
- **Grondwaterlichaam Deklaag Rijn-West** scoort onvoldoende voor twee regionale toetsen.

- Voor het oordeel drinkwater scoort de winning in Lexmond onvoldoende door een stijgende trend in drempelwaarde stof Bentazon. De bron is een calamiteit in de Rijn van lang geleden bij een fabriek en vervolgens is deze stof via het oevergrondwater bij de bron aangetroffen.
- En de volgende grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden verkeren nog niet in een goede toestand: Zouweboezem, Oostelijke Vechtplassen, Lingegebied & Diefdijk-Zuid, Nieuwkoopse Plassen & De Haeck. Van deze gebieden liggen de Oostelijke Vechtplassen deels in

Noord-Holland, het Lingegebied en Diefdijk-Zuid deels in Gelderland en Zuid-Holland en de Nieuwkoopse Plassen & De Haeck deels in Zuid-Holland.

- **Grondwaterlichaam Zand Rijn-Midden** scoort onvoldoende voor twee regionale toetsen:
 - Voor de deelttoets grondwaterafhankelijke terrestrische natuur scoort het het Natura2000 gebied Binnenveld onvoldoende.
 - Daarnaast is de waterkwaliteit van de beken in de Gelderse vallei onvoldoende doordat de fosforverzadigde gronden via het kwel/grondwater uitspoelen in deze beken. Dit geldt in mindere mate ook voor stikstof.
- **Grondwaterlichaam Zand Rijn-West** scoort een onvoldoende voor het oordeel drinkwater, omdat er bij drinkwaterwinning Zeist een stijgende trend in drempelwaarde stof Arseen gemeten wordt.

Figuur 2.2 Scores op KRW-doelen grondwaterlichamen

Aangezien bij grondwaterlichamen het 'one out-all out' principe (zie bijlage 1 voor de uitleg van dit principe) geldt, is het eindoordeel dat de KRW-doelen niet gehaald worden in de vier grondwaterlichamen die deels in de provincie Utrecht liggen. In 2025 worden de toetsen opnieuw uitgevoerd. De resultaten van de toetsen zijn eind 2025 beschikbaar. We verwachten geen wijzigingen voor de generieke toetsen, de regionale grondwater afhankelijke oppervlaktewater en terrestrische toetsen. Het is momenteel niet bekend of de toetsen op de waterwinningen andere resultaten laten zien.

2.3 Huidige toestand van de oppervlaktewaterlichamen

In onze provincie zijn 60 wateren aangewezen als oppervlaktewaterlichaam. Voor elk waterlichaam zijn chemische en ecologische doelen bepaald welke uiterlijk in 2027 gehaald moeten zijn. De waterschappen moeten hier in eerste instantie maatregelen voor nemen. De chemische en ecologische toestand samen vormen het eindoordeel voor een waterlichaam. Meer informatie over de opgave in het oppervlaktewater en de manier waarop dit wordt bepaald staat in bijlage 1.

In onze webapplicatie ATLAS is de toestand op deze verschillende onderdelen per KRW-waterlichaam in te zien. Voor de ecologische toestand zijn 11 kaarten beschikbaar en voor de chemische toestand 5.

Ecologie

- [KRW oordeel Ecologie 2024](#)
- [KRW oordeel Biologie totaal 2024](#)
- [KRW oordeel Overige waterflora 2024](#)
- [KRW oordeel Macrofauna 2024](#)
- [KRW oordeel Vis 2024](#)
- [KRW oordeel Fytoplankton 2024](#)
- [KRW oordeel Fysisch chemisch 2024](#)
- [KRW oordeel Stikstof 2024](#)
- [KRW oordeel Fosfor 2024](#)
- [KRW oordeel Specifieke verontreinigende stoffen 2024](#)
- [KRW oordeel aantal Specifieke verontreinigende stoffen 2024](#)

Chemie

- [KRW oordeel Chemie 2024](#)
- [KRW oordeel Prioritaire stoffen niet ubiquitair 2024](#)
- [KRW oordeel Prioritaire stoffen ubiquitair 2024](#)
- [KRW oordeel Prioritaire stoffen nieuw \(vanaf 2013\) 2024](#)
- [KRW oordeel aantal prioritaire niet ubiquitaire stoffen 2024](#)

Momenteel voldoet geen enkel van de 60 oppervlaktewaterlichaam aan alle KRW-doelen (zie deze [kaart](#)). In figuur 2.3 is de huidige toestand voor alle oppervlaktewaterlichamen in de provincie Utrecht samen weergegeven. Het figuur maakt inzichtelijk dat ondanks dat veel parameters goed scoren, er door het 'one out-all out' principe alles niet voldoet.

De ecologische doelen worden niet overal gehaald. Dit komt o.a. door te hoge concentraties aan fosfor en stikstof en doordat waterplanten veel last hebben van o.a. de rivierkreeft. Ook duurt het jaren na een herinrichting voordat hier het ecologisch evenwicht is bereikt. Ook de chemische doelen worden niet gehaald.

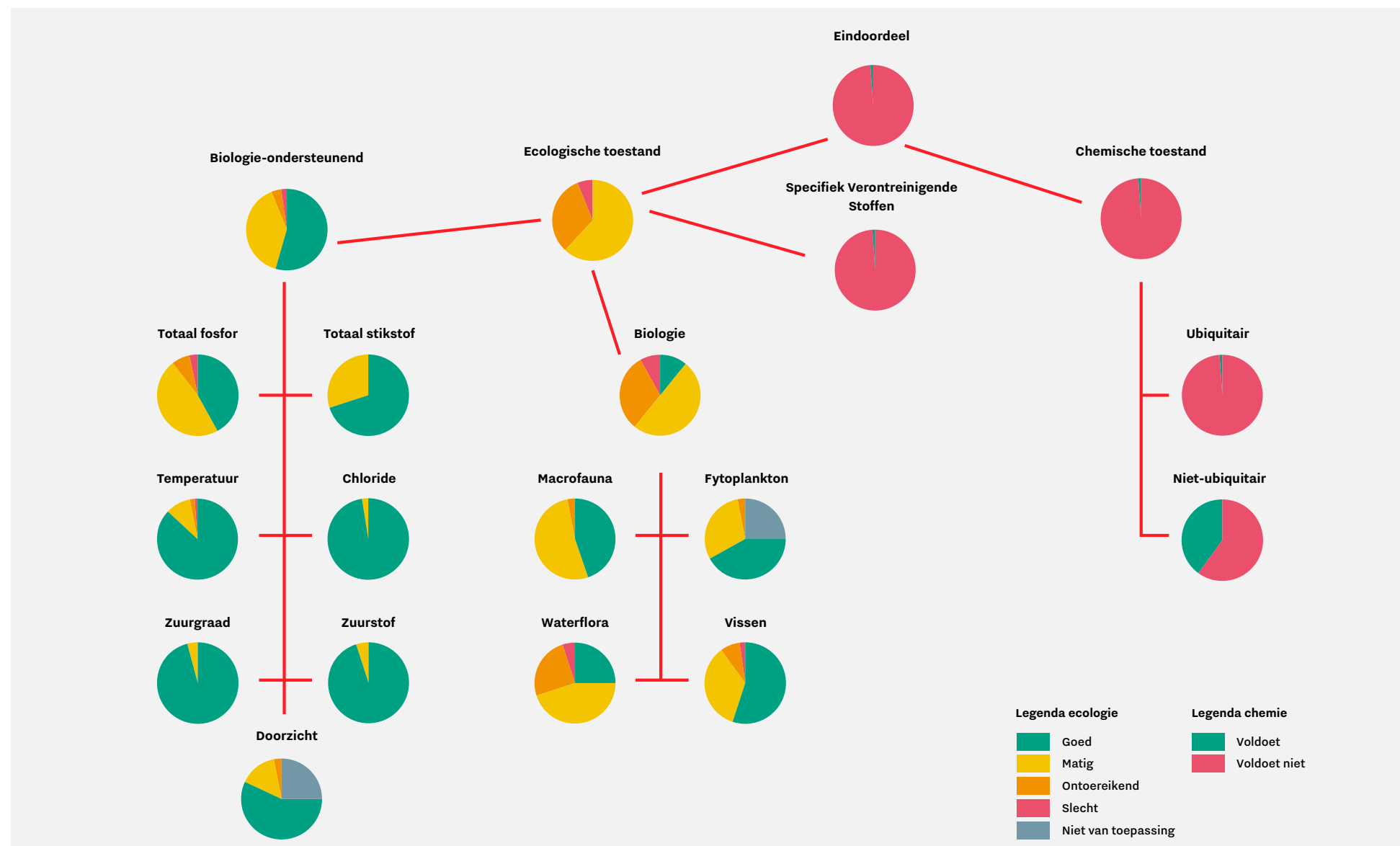
Er worden afhankelijk van het water nog te hoge concentraties gemeten van diverse stoffen. In tabel 2.1 is de herkomst van de gemeten stofgroepen uitgesplitst naar bronnen³.

Tabel 2.1 Aangetroffen stofgroepen in het oppervlaktewater

Aangetroffen stofgroepen in het oppervlaktewater	Grootste bronnen
Gewasbeschermingsmiddelen, biociden, diergeneesmiddelen (17 stoffen)	- Landbouw 100% voor 9 stoffen - Landbouw 50-75% voor 3 stoffen - Stedelijk afvalwater 25-50% voor 3 stoffen - Buiten landbouw 100% voor 5 stoffen
Metalen (13 stoffen)	- Bedrijven 5% voor 8 stoffen, 100% voor 2 stoffen - Stedelijk afvalwater 20-100% voor 6 stoffen - Landbouw 15-80% voor 9 stoffen
Industriechemicaliën (3 stoffen)	- Stedelijk afvalwater 60-100% voor 4 stoffen - Bedrijven 10% voor 1 stof - Atmosferische depositie 50% voor 2 stoffen
PAK's (7 stoffen)	- Atmosferische depositie 50% voor 7 stoffen - Verkeer en vervoer 10-30% voor 7 stoffen - Stedelijk afvalwater 15-25% voor 6 stoffen - Bedrijven 5-15% voor 7 stoffen

³ Bron: Conceptrapport Chemische stoffen uit water (december 2024). Resultaat van actielijn 3 Landelijke Impulsprogramma.

Figuur 2.3 Totale score op toestand van de 60 oppervlaktewaterlichamen in provincie Utrecht 2024
(bron: waterkwaliteitsportaal)

3

Een impuls is nodig

3.1 Het landelijke KRW-Impulsprogramma

In het voorjaar van 2023 is de minister van IenW samen met andere waterbeheerders het [Landelijke KRW-Impulsprogramma](#) gestart om alles op alles te zetten om eind 2027 aan de KRW te voldoen. De focus van het landelijke KRW-impulsprogramma ligt op de zorg dat provincies, waterschappen, gemeenten en Rijk de fysieke maatregelen uit de stroomgebiedbeheerplannen tijdig uitvoeren. Daarnaast wordt extra ingezet op onderdelen van de KRW die nog achterblijven, zoals de chemische toestand, vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) en rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Partijen kijken samen ook naar mogelijkheden voor intensivering of aanvullende maatregelen.

Naar aanleiding van het KRW-Impulsprogramma is het Bestuurlijk Overleg KRW ingesteld, met als deelnemers vertegenwoordiging van de stroomgebieden en de koepels onder voorzitterschap van de minister van IenW. Formele besluitvorming vindt in het Bestuurlijk Overleg Water plaats.

Vanuit het KRW-impulsprogramma wordt door het Rijk, in samenwerking met decentrale overheden, gewerkt zeven actielijnen. Het IPO vertegenwoordigt hierin zowel vanuit de vraag- als de aanbodkant de belangen van de provincies. Daarnaast hebben inhoudelijke experts vanuit de provincies zitting in de verschillende werkgroepen om vorm en inhoud te geven aan de verschillende producten.

Actielijn 1 landelijke KRW-Impulsprogramma: Bewaken van de uitvoering van eerder afgesproken maatregelen

Het gaat hier om de voortgang van de ongeveer 1700 gebieds-gerichte maatregelen en ongeveer 65 generieke (beleids-)maatregelen in de planperiode 2022 – 2027. Het [Landelijk Dashboard KRW-maatregelen 2024](#) biedt inzicht in de voortgang van maatregelen van de verschillende partijen, en een beschrijving van de risico's van niet-tijdige uitvoering. Vervolgens gaan de partijen gezamenlijk aan de slag om deze risico's te mitigeren.

Actielijn 2 landelijke KRW-Impulsprogramma: Verdere uitwerking van ruimtelijke maatregelen

Deze actielijn legt het verband met het voormalig Nationaal programma landelijk gebied (NPLG). Hierbij was het de bedoeling dat de uitwerking van Rijksbeleid voor onder meer reductie mest en gewasbeschermingsmiddelen op het niveau van gebieden en met een integrale aanpak met andere opgaven, moesten landen in de provinciale programma's landelijk gebied (PPLG). Door deze werkwijze heeft het Rijk een streep gezet. De provincie Utrecht heeft ervoor gekozen om door te gaan met het Utrechts programma Landelijk gebied (UPLG). Deze actielijn richt zich nu vooral op de opgave in de beekdalen. In het Addendum bij het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn is grootschalig beekherstel expliciet genoemd als kansrijke maatregel.

Actielijn 3 landelijke KRW-Impulsprogramma: Intensivering van maatregelen voor stoffen

De KRW heeft ook een doelstelling voor de chemische kwaliteit in het oppervlakte- en grondwater. In actielijn 3 is in beleid gebracht welke extra inspanning nodig is om aan de vereisten van de KRW te voldoen. Er ligt inmiddels een concept Uitvoeringsprogramma chemische stoffen. Het programma omvat voor alle partijen concrete acties. In het voorjaar 2025 wordt besloten over de gezamenlijke inzet om de emissies te verminderen.

Figuur 3.1 Fasering maatregelen landelijke Uitvoeringsprogramma

Actielijn 4 landelijke KRW-Impulsprogramma: Inzet op verdere verankering van afspraken in regelgeving

Deze actielijn is nog niet volledig opgestart. Er wordt onderzocht of het noodzakelijk is om extra regelgeving in te zetten. Hiervoor wordt een juridische en beleidsmatige analyse uitgevoerd.

Actielijn 5 landelijke KRW-Impulsprogramma: Bepalen toestand, prognose en resterend handelingsperspectief

In december 2024 is het *Koepelrapport tussenevaluatie KRW* naar de Tweede Kamer gestuurd (zie paragraaf 3.2). Dit rapport geeft inzicht in de huidige toestand van de waterlichamen en de resterende opgave. De volgende stap bestaat uit afspraken maken tussen partijen over de gezamenlijke inzet voor een extra impuls tot 2027. Voorliggend uitvoeringsprogramma is onze bijdrage aan deze impuls.

Actielijn 6 landelijke KRW-Impulsprogramma: Voorbereiding op een goede motivering van uitzonderingen in de aanloop naar 2027

In deze actielijn wordt gewerkt aan het harmoniseren van de toepassing van de uitzonderingsbepalingen en motiveringen uit de KRW in Nederland. Hiervoor zijn handreikingen opgesteld voor verschillende artikelen uit de richtlijn. In de stroomgebieden wordt de toepassing in de praktijk met elkaar gedeeld, zodat voor vergelijkbare situaties ook een vergelijkbare benadering wordt gekozen. Dat verhoogt de transparantie en navolgbaarheid in verschillende provincies en waterschappen.

Actielijn 7 landelijke KRW-Impulsprogramma: Voorkomen van en voorbereiden op rechtszaken in Nederland

Er zijn 3 onderdelen te onderscheiden: voorkomen van rechtszaken, voorbereiding van rechtszaken en omgaan met rechtszaken. Er is een werkgroep geformeerd, maar de werkzaamheden moeten nog op gang komen. In bijlage 2 staan

de juridische risico's van het niet tijdig halen van de doelen beschreven.

Het Rijk heeft aangegeven om voor de zomer 2025 te komen met aanvullende inzet op het landelijke KRW-Impulsprogramma.

3.2 Tussenevaluatie KRW 2024

Op 11 december 2024 is het Koepelrapport Tussenevaluatie KRW gepubliceerd door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat ([link naar het rapport](#)). Op 20 december 2024 gevolgd door een kamerbrief over de aanpak ([link naar de kamerbrief](#)¹). Het koepelrapport geeft een landelijk beeld van de voortgang in Nederland van de implementatie van de KRW. Het rapport is gebaseerd op metingen, analyses en modelberekeningen die door Rijk, de stroomgebieden en onderzoeksinstituten in afgelopen decennia zijn verzameld en ontwikkeld. Het geeft daarmee een feitelijk beeld van de huidige toestand en prognoses voor de toekomst voor alle grond- en oppervlaktewaterlichamen in Nederland. Het doel van het koepelrapport is om over een gedeelde feitelijke basis te beschikken voor afspraken tussen Rijk en de stroomgebieden over de uitvoering van KRW-maatregelen, de knelpunten in het KRW-doelbereik en de handelingsperspectieven om het doelbereik te verbeteren.

Op basis van de tussenevaluatie is het niet realistisch te verwachten dat het doelbereik in 2027 significant hoger zal zijn dan het huidige doelbereik. Ook met een intensieve uitvoering van de reeds afgesproken maatregelen zal volgens het rapport het effect van de maatregelen in deze periode niet of nauwelijks zichtbaar worden in de beoordeling in 2027. Dit heeft alles te maken met het 'one out-all out' principe. Op basis hiervan krijgt geen enkel waterlichaam de status 'goede toestand' zolang het niet is voldaan aan 100% van de parameters. In de KRW wordt gewerkt met in totaal 100.000 parameters. Op dit moment voldoen de waterlichamen aan 80% van de normen. De 20% die niet voldoet is er verantwoordelijk voor dat geen enkel waterlichaam voldoet.

Opgave oppervlaktewater volgens het Koepelrapport (deze gelden ook voor provincie Utrecht)

- Voor het bereiken van de KRW-doelen in het oppervlaktewater moeten normeringen voor nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen en andere chemische stoffen meer in lijn worden gebracht met de KRW-vereisten.
- Daarop aansluitende maatregelen zijn onder andere de actualisering, specificering en aanscherping van vergunningen voor directe en indirecte lozingen en het versterken van toezicht en handhaving nodig. Hiervoor dient ook een inspanning te worden gepleegd voor het verbeteren van monitoring en het uitvoeren van bronanalyses.
- Voor het bereiken van de ecologische doelen is het nodig dat er minder mest en giftige stoffen in het water komen.
- Daarnaast ligt perspectief in verdergaande maatregelen in het watersysteem zelf, gericht op het versterken van het ecologisch functioneren, voor zover mogelijk gelet op de omgeving en het gebruik van het watersysteem.

Opgave grondwater volgens het Koepelrapport (deze gelden ook voor provincie Utrecht)

- Om de grondwaterlichamen in goede toestand te krijgen en te houden ligt het handelingsperspectief in het uitbreiden van bestaande maatregelen, zoals bronaanpak van industriële stoffen, gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten en de beperking van grondwateronttrekkingen en het bevorderen van infiltratie.
- Voor het bereiken en behouden van de KRW-doelen voor grondwater (kwaliteit) moet het bronbeleid en de regelgeving worden aangescherpt voor verschillende stofgroepen zoals de toelating van gewasbeschermingsmiddelen
- Actualisatie van de lozingsvergunningen van directe en indirecte lozingen en rioolwaterzuiveringsinstallaties aan de KRW-doelen

¹ Deze brief en het rapport zijn aan provinciale staten van Utrecht aangeboden ([Memo UTSP-79587362 – 49726](#)).

- Intensiveren toezicht en handhaving op illegale en vergunning-overschrijdende lozingen
- Bronmaatregelen die voor de oppervlaktewaterlichamen worden genomen zijn niet automatische afdoende om ook de grondwaterdoelen te halen, omdat andere stoffen relevant zijn voor grond- en drinkwater.
- Specifiek voor drinkwaterwinningen:
 - is het nodig om beleid voor grondwaterbeschermingsgebieden vast te stellen dat blijvend leidt tot emissiebeperking en negatieve beïnvloeding van grondwater als bron voor drinkwatervoorziening voorkomt.
 - Het doelgat verkleinen tussen de normen voor bodem- en grondwatersaneringen en de strengere drinkwaternormen.
 - Voor nieuwe opkomende stoffen is het nodig om tijdig de risicobeoordeling uit te voeren of het lozen van stoffen pas toe te staan na uitvoering van een risicobeoordeling
- Voor het bereiken en behouden van de KRW-doelen voor grondwater (kwantiteit) moet het watersysteem versterkt worden door meer water te infiltreren en vast te houden.

4

Onze impuls- maatregelen

Het Koepelrapport bevestigt dat we de KRW-doelen in Nederland en ook in de provincie Utrecht om uiteenlopende redenen niet voor de 100% gaan halen eind 2027. Dit neemt niet weg dat onze ambitie om 'alles op alles' te zetten blijft staan en om een impuls te geven om de KRW-doelen te naderen. In dit uitvoeringsprogramma onderscheiden we vier typen impulsmaatregelen:

- Aanvullende inspanningen om de 19 maatregelen uit het BWP voor 2028 te realiseren (paragraaf 4.1)
- Aanvullende maatregelen om de vier grondwaterlichamen in een goede toestand te houden (paragraaf 4.2)
- Aanvullende maatregelen die bijdragen aan de KRW-doelen in de oppervlaktewateren (paragraaf 4.3)

- De maatregelen in het UPLG die bijdragen aan de KRW-doelen in de oppervlaktewateren (paragraaf 4.4)

4.1 De 19 maatregelen uit het BWP voor 2028 realiseren

Voor de huidige KRW-periode 2022 – 2027 heeft de provincie Utrecht in totaal 19 maatregelen opgenomen in het BWP om de KRW-doelen in de vier grondwaterlichamen te halen en/of te behouden (zie tabel 4.1). Deze maatregelen komen voort en/of zijn ondergebracht in diverse provinciale programma's, zoals het *Uitvoeringsprogramma drinkwater 2021 – 2027 provincie Utrecht*, *Natura2000-beheerplannen*, *De Blauwe Agenda*, *Toekomst*

landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050 en *programma bewustwording drinkwaterbronnen provincie Utrecht*. Bijlage 3 beschrijft de voortgang op deze 19 maatregelen. Uit de analyse in bijlage 3 blijkt dat er op een aantal van de 19 maatregelen aanvullende inspanningen nodig zijn om deze voor 2028 gerealiseerd te hebben (zie ook tabel 4.1). Een deel van de benodigde aanvullende inspanningen zijn en/of worden al opgenomen in de maatregelpakketten behorende bij het UPLG (zie ook 4.4). Wel is duidelijk dat voor het realiseren van de maatregelen rondom grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden (maatregel 10 t/m 15) extra capaciteit nodig is om deze voor 2028 te kunnen realiseren. Dit zal meegenomen worden met de Kadernota.

Tabel 4.1 Voortgang op de KRW-maatregelen uit het Bodem- en waterprogramma 2022 – 2027 Provincie Utrecht (BWP)

Maatregel	Grondwaterlichaam	Voortgang (zie bijlage 3)	Aanvullende inspanning nodig in dit Uitvoeringsprogramma?
1 Stimuleren landbouwsector gericht op voorkomen achteruitgang grondwaterkwaliteit (nutriënten)	Deklaag Rijn-West, Zand Rijn-Midden, Zand Rijn-West, Zout Rijn-West	Al veel inzet op gedaan o.a. Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw (UMDL).	Nee, want in Maatregelpakket 3 Landbouw van het UPLG zijn extra maatregelen opgenomen om belangrijke emissies bij agrarische activiteiten te reduceren zoals ammoniak, nutriënten uit- en afspoeling en broeikasgassen.
2 Stimuleren landbouwsector voorkomen achteruitgang grondwaterkwaliteit (gewasbeschermingsmiddelen)	Deklaag Rijn-West, Zand Rijn-Midden, Zand Rijn-West, Zout Rijn-West	Al veel inzet op gedaan via UMDL.	Ja, aangezien gewasbeschermingsmiddelen op diverse meetlocaties voorkomen in diepe en ondiepe grondwater. Aanvullende maatregelen zijn opgenomen in paragraaf 4.2 als aparta categorie.
3 Gebiedsgerichte aanpak knelpunten belasting beken Gelderse Vallei vanuit grondwater	Zand Rijn-Midden	Vervolgonderzoek loopt op basis waarvan maatregelen genomen gaan worden.	Nee, aangezien hier ook aan gewerkt wordt via Maatregelpakket 6 Beekdalen van het UPLG.
4 Optimalisatie van early warning systemen rondom kwetsbare drinkwaterwinningen	Deklaag Rijn-West, Zand Rijn-Midden, Zand Rijn-West	Afgerond	Nee
5 Bewustwording beschermde gebieden	Deklaag Rijn-West, Zand Rijn-Midden, Zand Rijn-West	De leidraad en handreiking zijn klaar. Programma bewustwording drinkwaterbronnen provincie Utrecht loopt.	Nee
6 Onderzoek naar risico's drinkwaterwinningen buiten de huidige beschermde zone's	Deklaag Rijn-West, Zand Rijn-Midden, Zand Rijn-West	Onderzoek loopt en wordt op tijd afgerond. Maatregelen worden in volgende KRW-periode (2028 – 2033) opgenomen.	Nee
7 Aanvullen grondwatervoorraad Utrechtse Heuvelrug	Zand Rijn-Midden, Zand Rijn-West	Blauwe Agenda Utrechtse Heuvelrug loopt	Nee

Maatregel	Grondwaterlichaam	Voortgang (zie bijlage 3)	Aanvullende inspanning nodig in dit Uitvoeringsprogramma?
8 Stimuleren derden tot verminderen drinkwatervraag	Deklaag Rijn-West, Zand Rijn-Midden, Zand Rijn-West, Zout Rijn-West	De meeste maatregelen in Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing zijn uiterlijk 2027 klaar.	Nee
9 Optimalisatie provinciaal monitoringsmeetnet grondwaterkwaliteit	Deklaag Rijn-West, Zand Rijn-Midden, Zand Rijn-West, Zout Rijn-West	Afgerond	Nee
10 Hydrologische herstelmaatregelen N2000 Hel & Blauwe Hel (Binnenveld)	Zand Rijn-Midden	Onderzoek moet nog starten	Hier zijn aanvullende inspanningen nodig, want in het huidige tempo zijn deze maatregelen niet voor 2028 gerealiseerd. Deze maatregelen worden in het kader van de processen om te komen tot het herstel van N2000 gebieden uitgewerkt en uitgevoerd. Aanvullende capaciteit voor hydrologische kennis is nodig.
11 Onderzoek aanvullende hydrologische maatregelen N2000 Botshol	Zout Rijn-West	Onderzoek moet nog starten	
12 Hydrologische herstelmaatregelen N2000 Kolland & Overlangbroek	Deklaag Rijn-West	Onderzoek afgerond, vervolgproces wordt voorbereid	
13 Hydrologische herstelmaatregelen N2000 Noorderpark	Deklaag Rijn-West	Onderzoek loopt	
14 Onderzoek effectieve aanvullende hydrologische maatregelen N2000 Oostenlijke Vechtplassen	Deklaag Rijn-West, Zand Rijn-Midden, Zand Rijn-West	Onderzoek loopt	
15 Hydrologische herstelmaatregelen N2000 Zouweboezem	Deklaag Rijn-West	Onderzoek afgerond. Uitvoering hangt af van proces, mitigerende maatregelen en nadeelcompensatie.	
16 Aanpak Spoedlocaties bodemverontreiniging (verspreidingsrisico)	Zand Rijn-Midden		
17 Aanpak Spoedlocaties bodemverontreiniging (verspreidingsrisico)	Zand Rijn-West	Wij voorzien dat de sanering op deze 2 laatste locaties voor 2028 zijn gestart.	Nee
18 Aanpak Spoedlocaties bodemverontreiniging (verspreidingsrisico)	Deklaag Rijn-West		
19 Verkennen aanpak resterende opgave grondwaterkwaliteit, na wegvallen Wbb	Deklaag Rijn-West, Zand Rijn-Midden, Zand Rijn-West, Zout Rijn-West	Afgerond	Nee

4.2 Aanvullende maatregelen om de vier grondwaterlichamen in een goede toestand te houden

De grondwatermetingen (ondiep en diep) laten zien dat op diverse plekken gewasbeschermingsmiddelen in het grondwater voorkomen. Ook kan de waterbalans door klimaatverandering en een toenemende drinkwatervraag in disbalans komen (zie paragraaf 2.2). Tevens laat het *Koepelrapport Tussenevaluatie KRW* zien dat er ook nieuwe uitdagingen op ons af komen, zoals nieuwe schadelijke stoffen. Aangezien de KRW een achteruitgang op de doelen verbiedt moeten we aanvullende maatregelen nemen, zoals bronaanpak van gewasbeschermingsmiddelen en de beperking van grondwateronttrekkingen en het bevorderen van infiltratie. We willen niet wachten op het nieuwe Stroomgebiedsbeheerplan met maatregelen voor de periode 2028 – 2033 en nemen daarom deze KRW-periode (2022 – 2027) een aantal aanvullende maatregelen gericht op het verminderen van gewasbeschermingsmiddelen (maatregel 1 t/m 5), het effect van infiltrerend oppervlaktewater op de grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden (maatregel 6) en het beperken van grondwateronttrekkingen (maatregel 7). Maatregel 1 t/m 5 dragen ook bij aan de KRW-doelen in de oppervlaktewateren, aangezien hierdoor de kans afneemt dat gewasbeschermingsmiddelen via oppervlakkige afstroming of via het grondwater in het oppervlaktewater komt.

1. Gebruik van glyfosaat in waterwingebied Bethunepolder wordt geschrapt.

Er geldt een totaalverbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in alle waterwingebieden binnen de provincie Utrecht. Dit is geborgd in de omgevingsverordening. Echter, er geldt nu nog een mogelijkheid dat onder strikte voorwaarden glyfosaat in het waterwingebied in de Bethunepolder mag worden gebruikt voor het bestrijden van bepaalde planten (exoten). We gaan deze uitzondering verwijderen bij de komende wijziging van de omgevingsverordening conform de toezegging bij A24-8 *Geen glyfosaat in het waterwingebied (ingetrokken)*.

De planning is dat de gewijzigde omgevingsverordening per 2027 ingaat en dat daarmee deze uitzondering komt te vervallen.

2. Uitbreiding van het verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in onze grondwaterbeschermingsgebieden.

Vanuit landelijke wetgeving is al het gebruik van diverse gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden verboden, of beperkt tot minimale hoeveelheden. In 2025 brengen we in kaart in welke grondwaterbeschermingsgebieden verboden op aanvullende gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn. Daarbij maken we inzichtelijk wat de gevolgen zijn voor de agrarische activiteiten in die grondwaterbeschermingsgebieden als deze bepaalde gewasbeschermingsmiddelen niet meer mogen gebruiken.

Belangrijk is dat we de aanwezige agrarische bedrijven perspectief geven. 96% van de agrarische activiteiten in grondwaterbeschermingsgebieden bestaat uit grasland voor o.a. de melkveehouderij. Mogelijk kunnen deze omschakelen naar biologisch, zoals dat in Woerden (Kamerikse deel) grotendeels is gelukt. Dit geldt mogelijk ook voor de akkerbouw (3,6%). Ingewikkelder is de fruitteelt in grondwaterbeschermingsgebieden (0,4% van de grond in grondwaterbeschermingsgebieden). Maar ook hier wordt gewerkt aan innovaties, zoals de [cabriokap voor de appelteelt](#). We vinden het belangrijk dat een agrariër zich kan aanpassen aan de nieuwe regels door het stellen van een redelijke overgangstermijn.

Dit onderzoek willen we dit jaar uitvoeren. Een verbod op aanvullende gewasbeschermingsmiddelen moet via een wijziging van de omgevingsverordening. De ambitie is om dit bij de komende wijziging van de omgevingsverordening al te doen. De planning is dat de gewijzigde omgevingsverordening per 2027 ingaat.

Tabel 2.1: Het grondgebruik in 2023 in grondwaterbeschermingsgebieden (bron CBS Landbouwtelling, bewerking Wageningen Economic Research).

Grondgebruik	Aantal hectares gehele provincie	Hectares in grondwaterbeschermingsgebieden
Fruitteelt	2.160	16
Blijvend, tijdelijk en natuurlijk grasland	60.516	3.801
Voeder- en akkerbouwgewassen	8.026	143
Totaal	70.702	3.960

3. Uitfaseren van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen in de provincie Utrecht.

Door het grote aandeel grasland is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen beperkt in de provincie Utrecht in vergelijking met provincies waar veel akkerbouw is. Wel meten we enkele overschrijdingen van de normen in het grondwater op diverse plekken. We hebben echter niet alle stoffen in beeld, er komen ook steeds nieuwe stoffen bij en ook niet alles wordt gemeten. Uitrollen van de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw (UMDL) is een belangrijk stimuleringsinstrument dat momenteel wordt ingezet om gebruik van chemische middelen in de hele provincie te verminderen. We gaan daarnaast onderzoeken welke schadelijke gewasbeschermingsmiddelen er worden gebruikt en welke daarvan we willen uitfaseren. Dit onderzoek doen we zoveel als mogelijk in afstemming met de waterschappen.

Bij dit onderzoek bekijken we ook welke schadelijke gewasbeschermingsmiddelen ongewenst zijn nabij kwetsbare ruimtelijke functies (zoals een kinderdagverblijf) in verband met negatieve effecten op de gezondheid. Hierbij betrekken we de gemeenten.

Na afrondingen van de onderzoeken volgt een advies via welke instrumenten dit stapsgewijs geregeld kan worden (bijvoorbeeld via een landelijk verbod of via de omgevingsverordening) en binnen welke periode. Dit plan van aanpak verwachten wij eind 2025 aan PS toe te zenden en is daarmee tevens een invulling van de toezegging bij [Motie M24-117 Onderzoek verbod en ontmoediging chemische bestrijdingsmiddelen](#).

4. Bedrijfsomschakeling naar en uitbreiding van niet biologische sierteelt wordt in de omgevingsverordening onmogelijk gemaakt.

Bij sierteelt (waaronder bollenteelt) worden veel chemische gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. We willen daarom voorkomen dat het aandeel niet biologische sierteelt in onze provincie toeneemt. Conform [M24-109 Sierteelt zonder venijn](#) gaan we de omschakeling van grasland en akkerbouw naar sierteelt en uitbreiding van bestaande sierteelt onmogelijk maken in de omgevingsverordening. Hier geldt dat sierteelt wel kan als bedrijven geen chemisch-synthetische gewasbeschermingsmiddelen gebruiken (biologisch). We willen deze restrictie bij de komende wijziging van de omgevingsverordening invoeren. De planning is dat de gewijzigde omgevingsverordening per 2027 ingaat.

5. Aanscherpen gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op provinciale pachtgronden.

Voor verschillende doelen koopt de provincie gronden aan. Deze zijn tijdelijk ons eigendom totdat ze worden overgedragen of doorverkocht. Tijdens het tijdelijk bezit worden de gronden vaak verpacht. Wat betreft het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zijn nu de volgende voorwaarden opgenomen in de Pachtovereenkomsten:

- Voor gronden binnen de NNN geldt een geheel verbod.
- Voor gronden langs de NNN is in de graslandrand of akkerrand (natuurstrook langs erfgronden en sloten) het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen alleen pleksgewijs toegestaan voor bestrijding van onkruid, zoals distels of Jacobskruiskruid.

- Op de rest van het perceel is gebruik van gewasbeschermingsmiddelen toegestaan.
- Op de graslandpercelen binnen het weidevogelkerngebied geldt dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen alleen pleksgewijs is toegestaan voor bestrijding van onkruid, maar niet tijdens de rustperiode (van 1 april tot 15 juni).
- Het gebruik van glyfosaat is overal uitgesloten

Naast bovenstaande restricties geven we ook meer punten aan biologische boeren in de puntentelling voor uitgifte van pachtgrond. Om het goede voorbeeld te geven als provincie willen we de nu geldende restricties rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen aanscherpen. Dit kan tot gevolg hebben dat de waarde van de grond aangetast wordt doordat de bestrijding van distels of Jacobskruiskruid niet meer kan met gewasbeschermingsmiddelen. We hebben echter niet heel veel pachtgrond dat gebruikt wordt voor agrarische activiteiten waar ook gewasbeschermingsmiddelen wordt ingezet. Deze maatregel gaan we doorvoeren in de pachtvoorwaarden die eind 2025 door GS wordt vastgesteld.

6. Onderzoek naar de invloed van infiltrerend oppervlaktewater op de grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden.

Dit onderzoek komt voort uit de herijking beschermingsbeleid en kan bijdragen aan een betere bescherming van de drinkwaterwinningen tegen stoffen die via het oppervlaktewater in nabijheid van de winning infiltreren. Het onderzoek is begin 2026 klaar en kan aanleiding zijn voor een uitbreiding van beschermingsregels richting oppervlaktewater of fysieke aanpassingen in het watersysteem om negatieve invloed op de waterwinning te beperken. Een voorbeeld is het nemen van operationele maatregelen om het oppervlaktewater buiten de invloed van de winning te houden als er sprake is van veel invloed / sterke verontreiniging.

7. Voor nieuwe kleine onttrekkingen nabij Natura 2000 gebieden komen beperkingen.

Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat werkt aan een Grondwater Onttrekkingen Plafond (GOP), waarin het cumulatieve effect van alle bestaande onttrekkingen op o.a. Natura2000 gebieden in beeld wordt gebracht. Het is de bedoeling om het effect van alle grondwateronttrekkingen in samenhang te bekijken. Op basis van een voorkeursvolgorde en de effecten van de onttrekkingen op grondwaterafhankelijke natuur kan vervolgens worden bepaald welk type onttrekking beperkt zal worden.

Het instellen van een GOP vraagt onderzoek en onderbouwing, wat de nodige tijd gaat kosten. Daarom willen we als provincie bekijken of we vooruitlopend hierop al maatregelen kunnen nemen om de negatieve invloed van nieuwe kleine onttrekkingen op grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden te voorkomen. Daarom gaan we onderzoeken welke mogelijkheden we als provincie hebben om dit via de nieuwe beheerplannen voor de N2000-gebieden te kunnen regelen. Onze inzet is dat nieuwe kleine meldingsplichtige onttrekkingen rondom grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden vergunningsplichtig worden. Bij dit onderzoek betrekken we de waterschappen. De planning is om eind 2025 dit onderzoek af te ronden.

4.3 Aanvullende maatregelen die bijdragen aan de KRW-doelen in de oppervlaktewateren

In het *Koepelrapport Tussenevaluatie KRW* zijn ook potentiële aanvullende maatregelen geïnventariseerd die kunnen bijdragen aan de KRW-doelen in het oppervlaktewatersysteem. Daarvoor is gebruik gemaakt van de kennis die ontwikkeld is binnen het landelijke KRW-impulsprogramma, landelijke onderzoeken en adviezen en regionale analyses (evaluaties). Het totaal aan geïnventariseerde potentiële maatregelen vormt een brede 'gereedschapskist' voor gezamenlijke strategieën en afspraken van het Rijk met de regio, zodat de KRW-doelen zo snel mogelijk binnen bereik komen. De gereedschapskist dient als aanvulling op al voorgenomen en afgesproken maatregelen die zijn

vastgelegd in de Stroomgebiedsbeheerplannen 2022 – 2027. Als provincie gaan we een aantal van de maatregelen uit deze gereedschapskist inzetten, zoals de inzet op VTH bij de circa 70 bedrijven die onder toezicht vallen van de provincie (maatregel 8) en om via een instructieregel de aandacht voor KRW in het gemeentelijk omgevingsplan te borgen (maatregel 13). Daarnaast hebben we nog een aantal andere maatregelen geïdentificeerd die we kunnen en gaan nemen (maatregel 9 t/m 12).

8. Vergunningen voor indirecte lozingen worden KRW-proof.

Er zijn duidelijke aanwijzingen voor een substantiële bijdrage van indirecte lozingen aan de waterkwaliteitsproblematiek. Een algemeen geverifieerd beeld van de impact van indirecte lozingen op de waterkwaliteit ontbreekt echter. Vanuit de branchevereniging VNO-NCW is er al veel [aandacht](#) voor het KRW-proof maken van de vergunningen. Zo is er een [Self Assessment](#) ontwikkeld voor het actualiseren van de vergunningen voor lozingen. De bedrijven lopen namelijk het risico dat na 2027 vergunningen voor directe en indirecte lozingen met succes worden aangevochten bij de rechter als blijkt dat deze niet KRW-proof zijn.

De gemeenten en provincies zijn het bevoegd gezag richting bedrijven die lozen op de riolering (indirecte lozingen). De waterschappen en het Rijk zijn bevoegd gezag voor directe lozingen op oppervlaktewater. In de provincie Utrecht betreft het ca 70 inrichtingen waar de provincie het bevoegd gezag is. De aanpak van alle indirecte lozingen is onderdeel van het basistakenpakket van de omgevingsdiensten, maar voor de uitvoering zijn beperkt middelen beschikbaar. Het ontbreekt de omgevingsdiensten, uitzonderingen daargelaten, ook aan kennis en capaciteit om deze taak uit te voeren. Het werkveld is versnipperd met meerdere partijen die elk hun eigen rol hebben. Wel wordt er steeds meer samengewerkt en dat willen we de komende periode met de waterschappen en gemeenten ook intensiveren. Een mooi voorbeeld is dat dit onderwerp ook via het Platform Water bij gemeenten inmiddels op de agenda staat.

We gaan in het *Jaarlijkse Uitvoeringsprogramma voor de Vergunningen-Toezicht-Handhavingstaken* (JUP VTH) de actualisering van de omgevingsvergunningen voor milieu-belastende activiteiten op het vlak van indirecte lozingen en het toezicht op de lozingen intensiveren. We sluiten hierbij aan bij de al uitgevoerde inventarisaties voor Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) en potentieel ZZS. Op basis van de te maken analyse zal de benodigde actualisering van de omgevingsvergunningen zodanig worden gepland dat deze in de komende 4 jaar door de Omgevingsdiensten zijn uitgevoerd. Hierbij kunnen we gebruik maken van het *actualisatieprogramma vergunningen* dat in 2023 is ontwikkeld. Dit heeft geleid tot een model om jaarlijks de werkvoorraad van te actualiseren vergunningen dan wel voorschriften in beeld te brengen.

We brengen daarnaast de mogelijke effecten van het KRW-proof maken van vergunningen voor bedrijven in beeld en maken de sectorale kwetsbaarheid en economische impact in zijn algemeenheid zo veel als mogelijk inzichtelijk. Verder brengen we in kaart hoe innovatie (zoals slimme monitoring, geavanceerde waterzuivering, duurzaam procesontwerp, data-analyse en publiek-private samenwerking) kan bijdragen om ervoor te zorgen dat bedrijven en instellingen uiteindelijk een omgevingsvergunning hebben die voldoet aan de KRW. Hierbij werken we vanuit het *Regionaal actieprogramma indirecte lozingen* samen met Rijkswaterstaat, omgevingsdiensten, de waterschappen en gemeenten. We zullen het (verenigde) bedrijfsleven bij deze vervolgstappen betrekken.

9. Ecologisch beheer van de reeds verplichte bufferstroken (5 meter) langs KRW-wateren

Sinds 2023 zijn van Rijksweg bufferstroken verplicht. Binnen het agrarisch natuurbeheer zijn diverse subsidies beschikbaar die agrariërs stimuleren om deze stroken ecologisch te beheren. Hierdoor kan het effect op de (biologische) waterkwaliteit versterkt worden. Niet alle agrariërs maken gebruik van deze subsidies om diverse redenen.

We onderzoeken of we het ecologisch beheren van de bufferstroken vanuit de vereisten van de KRW moeten en ook kunnen verplichten (met inachtneming van de bestaande subsidies) vanuit de omgevingsverordening via bijvoorbeeld een instructieregel. Daarbij is de focus in eerste instantie op de bufferstroken van 5 meter langs KRW-wateren voor zover die niet eigendom zijn van de waterschappen of gemeenten en waar niet al natuurvriendelijke oevers gerealiseerd zijn of gaan worden. Samen met de ambitie in het UPLG om 1000 ha aan boerensloten ecologisch te beheren en 34 ha aan Groenblauwe dooradering te realiseren (deels uitgevoerd in de vorm van natuurvriendelijke oevers) versterken we de ecologie in deze wateren.

De planning is om eind 2025 dit onderzoek af te ronden. Het is nog zoeken hoe we dit moeten regelen: via een wijziging van de omgevingsverordening of via een wijziging van de Waterschapsverordening. Als het de omgevingsverordening betreft hopen we mee te kunnen liften met tweede wijziging. De planning is dat de gewijzigde omgevingsverordening per 2027 ingaat.

In dit uitvoeringsprogramma worden 3 verschillende type stroken gebruikt:

1. De door het Rijk opgelegde bufferstroken vanuit het GLB. Langs KRW-wateren mag in een strook van 5 meter vanaf de insteek geen mest uitgereden worden.
2. De WUR doet onderzoek naar het effect van brede bufferzones van 100 en 250 in beekdalen. In deze zones zou dan sprake zijn van extensief beheer en/of vernatting.
3. Beken moeten 15 tot 40 meter ruimte hebben om te kunnen meanderen en om te kunnen fungeren als ecologische zones in het kader van de NNN.

10. Uitspoeling van nutriënten bij vernatting van (natuur)gronden moet worden voorkomen.

Het vernatten van gebieden om bodemdaling en CO₂-uitstoot tegen te gaan of om weidevogels te lokken kunnen een negatief effect hebben op de waterkwaliteit. Het kan namelijk leiden

tot meer uitspoeling van nutriënten richting KRW-wateren. We passen daarom de opgestelde [risicokaart](#) toe in het Natuurbeheerplan en bij de subsidie Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLB). Dit kan aanleiding zijn om mitigerende maatregelen te nemen. Juridische gezien moet achteruitgang van KRW-doelen worden voorkomen, al zijn er wel uitzonderingen om een tijdelijke achteruitgang toe te mogen staan.

11. De provincie kan helpen om gronden langs KRW-waterlichamen te verwerven die de waterschappen nodig hebben voor het nemen van hun maatregelen.

Op een aantal plekken is ruimte langs de wateren nodig voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispassages. Het is momenteel lastig voor een waterschap om deze gronden aan te kopen zonder ruilgrond daar tegenover te zetten. De provincie kan met haar gronden hier mogelijk een rol in spelen. Daarbij moet wel de afweging worden gemaakt of deze ruilgronden nodig zijn om boerenbedrijven te kunnen verplaatsen om de stikstofdepositie bij Natura 2000 gebieden te minimaliseren of voor andere opgaven in de provincie. We gaan met de waterschappen in gesprek waar behoefte is en of er een match te maken is.

12. Voor recreatievaart gelden snelheidsmaatregelen wanneer golfslag natuurlijkvriendelijke oevers schaadt.

Er is in de provincie een toenemende behoefte aan recreatie op het water. Bij het opstellen van de doelen voor de KRW is rekening gehouden met scheepvaart (waaronder recreatievaart) als druk op het ecosysteem. Doelen kunnen daarop zijn aangepast. Deze toepassing is conform de KRW-methodiek. Echter, zoals voor elke nieuwe ontwikkeling geldt, zal een uitbreiding van de hoeveelheid recreatieve scheepvaart opnieuw moeten worden getoetst aan de KRW-doelen (artikel 4 lid 7 KRW). Deze toets trekken we naar voren en verwerken we in het nieuwe recreatievaarwegbeleid. Op basis hiervan kunnen we de regels aanscherpen in onze omgevingsverordening. Die gelden dan op de wateren waar de provincie vaarwegbeheerder is: de Eem, het Merwedekanaal ten zuiden van de Lek, de Linge en de Oude Rijn. De waterschappen zijn in de andere wateren

vaarwegbeheerder en moeten dus aanpassingen doorvoeren in hun Waterschapsverordening. We willen het onderzoek eind 2025 afronden.

13. De Omgevingsverordening provincie Utrecht stuurt gemeenten in het borgen van KRW vereisten. Plannen van overheden binnen lidstaten moeten voldoen aan de vereisten van de KRW.

Dit geldt ook voor plannen en ontwikkelingen waarvoor de gemeenten bevoegd gezag is. We merken dat het soms voor een gemeente meer voor de hand ligt om naar de provinciale verordening te kijken dan de EU-regels direct toe te passen. Om te voorkomen dat we in de toetsingsfase van de gemeentelijke plannen op de bepalingen van de KRW moeten wijzen, willen we een instructieregel opnemen te borgen dat de vereisten van de KRW in de omgevingsplannen komen te staan. En dat plannen in de gemeente automatisch getoetst worden op de KRW.

4.4 De maatregelen in het UPLG die bijdragen aan de KRW-doelen in de oppervlakte- en grondwaterlichamen

De provincie Utrecht heeft een bedrag van 249 miljoen euro van het Rijk toebedeeld gekregen voor de zes UPLG-maatregelpakketten die juli 2023 zijn ingediend bij het Rijk tezamen met het concept-UPLG. Een deel hiervan is beschikbaar voor (hydrologische) maatregelen rondom de N2000-gebieden. Aanvullend zijn er rijksmiddelen van € 33,2 miljoen beschikbaar gekomen vanuit Programma natuur fase 2 voor de Natura2000-gebieden en de overgangszones daaromheen.

In zijn algemeenheid omvatten de zes maatregelpakketten maatregelen voor betere natuur, gezond en voldoende water, aanpassingen aan klimaatverandering en verduurzaming van landbouw in de provincie. Veel van de maatregelen die zijn opgenomen in de zes maatregelpakketten dragen bij aan het halen van de KRW-doelen. Het UPLG wordt nu opgesteld en is een apart programma en heeft ook een andere looptijd. Om het totale pakket aan maatregelen die bijdragen aan de KRW-doelen

te kunnen monitoren zijn de maatregelen uit de maatregelpakketten opgenomen als aparte categorie. In het definitieve UPLG kunnen nog meer aanvullende maatregelen komen die ook bijdragen aan het halen van de KRW-doelen.

Maatregelpakket 1. Groenblauwe linten en scheggen en boerensloten (59,4 miljoen budget UPLG)

Dit maatregelpakket is sterk gericht op de groenblauwe dooradering (GBDA) met belangrijke bijdragen aan de natuur-, water- en klimaatdoelen. In dit pakket zijn vier gebieden opgenomen die aansluiten bij de groene scheggen en linten van Utrecht. Dit zijn de vier gebieden uit de GroenGroeitMee-strategie: Hollandsche IJssel, Zuidelijke Eemvallei, Kromme Lijn Linielandschap en Noorderpark. In deze gebieden worden robuuste groenblauwe linten en scheggen ontwikkeld, door het landelijke gebied en tussen stad en land. Tot en met 2028 zijn er middelen beschikbaar voor de realisatie van in totaal zo'n 34 ha GBDA deels uitgevoerd in de vorm van groene verbindingen en natuurvriendelijke oevers. Het beheer zal geborgd moeten worden via middelen uit het ANLB. Hier is de aangekondigde 500 miljoen euro voor het agrarisch natuurbeheer van belang.

Daarnaast zet dit pakket in op het ecologisch beheren van 1000 ha boerensloten. De levendige boerensloot vraagt agrariërs om de sloten op een andere manier te onderhouden, onder andere 'ecologisch' baggeren en slootschonen, waarbij meer kansen ontstaan voor een betere waterkwaliteit en ecologie.

De GBDA en boerensloten sluiten aan bij de maatregelen die de waterschappen moeten treffen in het kader van de KRW. Deze maatregelen kunnen een positieve bijdrage leveren aan zowel de waterkwaliteit als het herstel van natuurlijke ecosystemen en is daarmee ondersteunend aan de KRW-doelen. Ze verhogen de biodiversiteit in en rond de sloot. Daarnaast vermindert de uit- en afspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen, omdat door ecologische inrichting (zoals natuurvriendelijke oevers) en beheer het aantal dieper wortelende bloemen en kruiden toeneemt. Daarmee worden nutriënten en andere

stoffen afgevangen. De provincie streeft erna dat ecologisch beheer van sloten de standaard zou moeten zijn, als onderdeel van een 'goede' landbouwpraktijk, om de KRW-doelen te kunnen halen.

Maatregelpakket 2. Veenweiden (75,3 miljoen budget UPLG)

Het pakket Veenweiden bevat maatregelen voor de veenweiden in het westelijk deel van Utrecht en de Eemvallei. Vanuit dit maatregelpakket wordt er 14,7 km aan natuurvriendelijke oevers aangelegd, waarvan ook het beheer is geborgd voor de eerste 2 jaar na aanleg. Na deze eerste twee jaren is er naar alle waarschijnlijkheid beheerbudget voor de langere termijn uit de eerdergenoemde 500 miljoen euro voor het agrarisch natuurbeheer. Mogelijk dat aangesloten kan worden bij het ecologisch slootschonen en randenbeheer van het maatregelpakket met beheergeld tot 2029.

Maatregelpakket 3. Landbouw (37,5 miljoen budget UPLG)

Het idee is dat agrariërs snel aan de slag kunnen om hun bedrijfsvoering te verduurzamen en een aantal belangrijke emissies te reduceren zoals ammoniak, nutriënten uit- en afspoeling, het nemen van bronmaatregelen voor stikstofreductie en broeikasgassen. Om deze verduurzaming mogelijk te maken, wordt uitgegaan uit van een integraal pakket aan activiteiten, bestaande uit de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw (zie bijlage 3, maatregel 1 en 2), Voer- en managementmaatregelen en Advies op maat om te komen tot een Duurzaam Bedrijfsplan.

Maatregelpakket 4. Overgangszones Natura 2000-gebieden' (75,1 miljoen budget UPLG)

De basis van de maatregelen voor de 'Natura 2000-gebieden en overgangszones' zijn de natuurdoelanalyses van 2022 en 2023, en de adviezen van de Ecologische Autoriteit over deze natuurdoelanalyses. Voorbeelden van zulke maatregelen zijn: uitbreiden natuurareaal ter robuustheid, het verbinden van een Natura 2000-gebied met een nabijgelegen bos of hydrologisch

onderzoek en bijbehorende maatregelen. De maatregelen die in dit pakket zijn opgenomen zullen voornamelijk buiten de begrenzings van de Natura 2000-gebieden uitgevoerd worden en kunnen binnen het tijdbestek van de financiering (2024 – 2027) worden uitgevoerd. Dit maatregelpakket valt daarom groten-deels samen met de reeds afgesproken KRW-maatregelen: *Maatregel 10 t/m 15: Hydrologische herstelmaatregelen Natura2000-gebieden Hel & Blauwe Hel (Binnenveld), Kolland & Overlangbroek, Noorderpark (Oostelijke Vechtplassen), Botshol en Zouweboezem.*

Maatregelpakket 5. Heuvelrug & flanken (2,2 miljoen budget UPLG + toezegging Rijksbijdrage via het Programma Natuur)

Een deel van de maatregelen uit het Ambitiedocument Blauwe Agenda is in dit pakket opgenomen. Het doel van de Blauwe Agenda is om het watersysteem van de Utrechtse Heuvelrug meer robuust te maken om alle functies beter te kunnen laten profiteren van de grote zoetwatervoorraad, en om de effecten van klimaatverandering zoveel mogelijk op te kunnen vangen. In samenhang hiermee worden pilots opgestart. Dit om te verkennen hoe een robuuster water- en bodemsysteem op een goede manier kan samengaan met – en perspectief kan bieden voor – het landbouwkundig gebruik. Ook wordt er ruimte gemaakt voor groenblauwe dooradering om de potentie van het kwelwater voor biodiversiteit beter te benutten, en de doelen 'overig water' dichterbij te brengen. Daarnaast ontstaat hierdoor een leef-, foerageer- en broedgebied voor vele doelsoorten uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. Dit alles leidt tot een groenblauw dooraderd gebied met vochtige (broek)bossen, schone sloten, waardevolle landschapselementen en een watersysteem waarbij de Utrechtse Heuvelrug weer functioneert als een spons.

Maatregelpakket 6. Beekdalen (geen budget UPLG, wel 1,3 miljoen via het SPUK-programma Natuur fase 2 onderdeel 11 beekherstel)

In dit pakket zijn maatregelen opgenomen die bijdragen aan een zo natuurlijk mogelijk beekherstel voor de volgende beektrajecten: Moorsterbeek, Heiligenbergbeek, Lunterse beek

en toevoerbeken. Dit gebeurt vanuit de NNN-opgave, maar de maatregelen dragen ook bij aan het halen van de KRW-doelen. De maatregelen betreft de verwerving (rechtstreeks of via kavelruil) van stroken van 15-40 meter langs de beken voor herinrichting met als ambitie een zo natuurlijk mogelijke beek. De stroken van 15-40 meter zijn nodig voor o.a. beplanting en meandering van de beek. De beekdalmaatregelen moet bijdragen aan een verbetering van de waterkwaliteit en kwantiteit in het hele stroomgebied in samenwerking met waterschap, agrarische collectieven en landbouworganisaties.

4.5 Aanvullende maatregelen die we nu niet nemen

Alle mogelijke maatregelen die de provincie kan inzetten zijn in kaart gebracht. De meeste gaan we uitvoeren om de KRW-doelen te naderen (zie voorgaande paragrafen). In deze paragraaf staan de maatregelen die we nu niet nemen inclusief een onderbouwing die zoveel als mogelijk juridisch is onderbouwd.

Geen extra financiële inzet voor maatregelen die andere overheden moeten uitvoeren.

Het uitgangspunt is dat iedere overheid zijn verantwoordelijkheid moet nemen en moet dragen. We gaan daarom als provincie nu geen aanvullende financiële bijdragen leveren aan de maatregelen waarvoor de andere overheden primair verantwoordelijk zijn. Wel investeert de provincie via het UPLG en via de NSP/GLB-subsidies de komende jaren in maatregelen die bijdragen aan het halen van de KRW-doelen te in de oppervlaktewateren.

Langs de beken (KRW-wateren) met een te hoge nutriëntenlast (stikstof en/of fosfor) implementeren we nu geen bufferzones van 100 tot 250 meter.

De Wageningen Universiteit heeft in opdracht van het Ministerie van IenW onderzocht wat het effect is van bufferzones van 100 – 250 meter, zoals voorgesteld in het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. De eerste resultaten uit het conceptrapport

laten zien dat de uitspoeling van stikstof vermindert bij het vernatten en niet bemesten van zo'n brede bufferzone. Voor de uitspoeling van fosfor is het niet vernatten en extensief gebruik van deze bufferzone effectief. Het rapport moet worden afgerond en vervolgonderzoek lijkt nodig om duidelijkheid te scheppen.

Als we kijken naar de resterende opgave in onze provincie dan ligt dat vooral bij fosfor in de beken in de Gelders Vallei. Aangezien vervolgonderzoek naar de effectiviteit nog loopt willen we deze maatregel nu nog niet inzetten. Tevens denken we dat het gewenste effect ook grotendeels bereikt kan worden door de inzet van andere maatregelen. Denk hierbij o.a. aan het handhaven van de huidige bufferstroken door NVWA op bemesting (dit vragen we aan het Rijk, zie paragraaf 5.1) en het doorvoeren van groenblauwe dooradering in de haarvaten zodat er minder fosfor afspoelt en meer water bovenstrooms wordt vastgehouden (zie maatregelpakket 1 van UPLG in paragraaf 4.4). Daar komt bij dat we mogelijk kunnen motiveren dat de doelen voor fosfor pas later worden gehaald na 2027 als gevolg van natuurlijke omstandigheden (KRW art 4.2 sub c).

Indien uit het vervolgonderzoek blijkt dat de inzet van bufferzones effectief kan zijn in ons gebied dan gaan we dat nader onderzoeken. We bekijken dan waar deze maatregel effectief kan zijn, hoe breed dan de bufferzone moet zijn en wat de gevolgen zijn voor agrariërs. Hierbij kijken we naar de proportionaliteit, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. Hierbij trekken we op samen met de provincie Gelderland.

5

Wat vragen we van het Rijk, de waterschappen en de gemeenten

Het koepelrapport is duidelijk, de komende jaren vragen veel inzet van alle overheden. In het vorige hoofdstuk hebben we beschreven wat we nu voorzien dat de provincie zelf kan doen. Maar ook andere organisaties zullen een bijdrage moeten leveren om Nederland aan de vereisten te laten voldoen. In dit hoofdstuk gaan we in op de inzet van andere organisaties.

5.1 Van het Rijk vragen we

Het Rijk is het eerste aanspreekpunt voor de EU voor de KRW. Via het Rijk worden ook de plannen en rapportages aangeboden. Daarnaast heeft het Rijk vanaf de beginjaren van de KRW de verantwoordelijkheid gehad voor nutriënten (mestbeleid) en de toelating van gewasbeschermingsmiddelen. Later is daar de problematiek van de exoten bij gekomen. Dat we vanuit de provincie een stevige verantwoordelijkheid van het Rijk vragen op deze dossiers is vanaf het eerste stroomgebiedsbeheerplan duidelijk geweest. De bijdrage van Rijn-West is destijds al aangeboden onder een voorwaarde die luidde: “Ja, we kunnen de doelen halen, mits het Rijk deze verantwoordelijkheid neemt”. Terugkijkend kunnen we concluderen dat het mestbeleid in het Koepelrapport nog steeds als ontoereikend wordt beschouwd, de toelating van gewasbeschermingsmiddelen pas recent ook op KRW-vereisten let en het exotenbeleid niet heeft kunnen voorkomen dat vele sloten worden gedomineerd door Amerikaanse Rivierkreeften die de ecologie veel schade toebrengen. De implementatie van vergunningverlening had door alle overheidslagen beter gekund. Een initiatief hiertoe vanuit Rijksweg had hier het verschil kunnen maken.

Het Rijk kan op dit moment nog steeds het verschil maken en is daar op diverse vlakken ook mee begonnen (zie bijvoorbeeld de [Verzamelbrief CD water](#) van 20 maart 2025). Tweemaal per jaar is er een bestuurlijk overleg met de minister van IenW. Hier zullen we aandacht vragen voor de volgende zaken:

■ Kom op korte termijn met adequaat mestbeleid

Dit is niet alleen in het belang van de natuur, maar ook van de vele agrarische ondernemingen die al te lang in onzekerheid verkeren. Het beleid voor het landelijk gebied en voor de landbouw is echter door het kabinet Schoof ingrijpend gewijzigd. In november 2024 is het over het landbouwbeleid een [kamerbrief Ruimte voor landbouw en natuur](#) naar de Tweede Kamer gestuurd. In de kamerbrief staan nog slechts de contouren van de nieuwe aanpak beschreven¹. Deze worden nog verder uitgewerkt. In het algemeen kan worden geconstateerd dat het nieuwe beleid door de wijziging van de koers en de tijd die nodig is om beleid concreet uit te werken, onduidelijkheid en vertraging oplevert en een nieuwe oriëntatie van de lagere overheden vraagt. Dit helpt de verbetering van de waterkwaliteit niet.

■ Verbeter de toelatingsprocedure van chemische stoffen

We gaan met het Rijk in gesprek over de toelatingsprocedure van gewasbeschermingsmiddelen en biociden door Ctgb. Een betere toelatingsprocedure van chemische stoffen kan in een klap een aantal chemische knelpunten voor de KRW oplossen. Denk hierbij aan PMT-stoffen of de toepassing van een middel in vlooiënbanden van huisdieren of een landelijk verkrijgbaar antiluis middel. Dit zijn stoffen die in het zowel oppervlakte- als grondwater de norm overschrijden. Wij hebben de voorkeur hiervoor boven regionale maatwerkvoorschriften. Ook de uitspraak van de Raad van State van 2 april 2025 over de effecten van het gebruik gewasbeschermingsmiddelen in de lelieteelt op Natura2000-gebieden is hierbij interessant.

■ Pas de Visserijwet aan, zodat grootschalige bestrijding van rivierkreeften mogelijk is

We blijven bij LVVN, in IPO-verband, aandringen om de Visserijwet aan te passen, zodat grootschalige bestrijding van rivierkreeften mogelijk is. Om de overlast terug te dringen is het van groot belang dat de landelijke wet- en regelgeving erop wordt toegerust dat grootschalige bestrijding van rivierkreeften mogelijk is. LVVN is verantwoordelijk voor de

Visserijwet, waar de Amerikaanse rivierkreeften en de daarbij behorende vangtuigen onder vallen. Het snel ontwikkelen van faciliterend juridisch en financieel kader is essentieel om de ecologische doelen in 2027 te halen. Wij zullen hier bij het Rijk op blijven aandringen.

■ Kom met een landelijke aanpak van houtkachels

Via houtkachels komen stoffen in de lucht (PAK's) die uiteindelijk normoverschrijdingen in het oppervlaktewater veroorzaken. Omdat de verspreiding via de lucht een bovenregionaal karakter heeft is een landelijk aanpak het meest effectief.

■ Pas de maatlatten voor ecologie aan op de veranderende klimaatomstandigheden

De verandering van het klimaat is negatief voor de doelen van de KRW. Droge periodes waarbij beken en sloten droog komen te staan worden afgewisseld met zware piekbuien die ecologie wegspoelen. Beide zijn desastreus voor bepaalde KRW-doelsoorten. Er is een mogelijkheid om de maatlatten waarop de ecologische toestand wordt beoordeeld, aan te passen aan veranderende omstandigheden. Specifiek voor watersystemen waar droogval of extreme afvoer niet te voorkomen is doormiddel van inrichtingsmaatregelen, zouden aangepaste maatlatten meer recht doen aan de potentie van deze wateren.

■ Zet in op uniformering van motivaties inzake verankering van doelen KRW

De KRW is opgedragen aan de lidstaat (Artikel 26 KRW). Bij de implementatie van de richtlijn hebben de provincies de formele rol voor de verankering van de doelen en motiveringen gekregen. Er is een landelijk spoor dat helpend is voor de uniformering van deze motivaties. Ook binnen de deelstroomgebieden wordt nu onderzocht hoe de motiveringen kunnen worden geüniformeerd. De rol van het Rijk als eindverantwoordelijke is hierin van belang. Wij vragen dan ook maximale inzet op dit onderwerp.

¹ Zie ook [Statenbrief van 10 december 2024 over de 5 kamerbrieven Landelijk Gebied dd 29-11-24](#)

■ **Introduceer een stabiele, gestandaardiseerde lange termijn (beleid)monitorings- en evaluatiemethodiek voor KRW-doelen**

Een landelijke expertgroep heeft een advies geschreven over het Koepelrapport. De expertgroep constateert de noodzaak van een stabiele, gestandaardiseerde lange termijn (beleid)-monitorings- en evaluatiemethodiek. Door de inconsistentie van de KRW-beleidsrapportages die in de afgelopen planperiodes zijn opgesteld is het moeilijk om de effectiviteit van het KRW-traject te evalueren. Het is bij een stabiele, gestandaardiseerde monitorings- en evaluatiemethodiek van belang dat niet alleen de effectiviteit van de maatregelen uit het SGBP wordt geëvalueerd maar ook de effectiviteit van aanpalende beleidsterreinen wordt meegenomen. Een voorbeeld hiervan is het niet of beperkt uitvoeren van het (mest)stoffen- en gewasbeschermingsbeleid wat consequenties heeft voor de huidige doelrealisatie van de KRW. Daarnaast, zoals nu ook wordt gedaan in de Koepelrapportage, moeten ook de prognoses goed in de evaluatie worden meegenomen. Regel een totaalverbod op PFAS

We steunen actief de lobby van VEWIN en de Unie van Waterschappen om te komen tot een totaalverbod op PFAS. Ook gaan we met het Rijk in gesprek over de toelatingsprocedure van gewasbeschermingsmiddelen en biociden door Ctgb. Er zijn ook meer dan 4000 verschillende stoffen die in de PFAS-groep vallen. Een verbod op één stof is niet effectief aangezien deze gemakkelijk door een andere kan worden vervangen. Vandaar dat er begin 2023 een restrictievoorstel is ingediend bij de bevoegde EU-instantie ECHA door een vijftal Europese landen (waaronder Nederland) voor een verbod op de productie, het gebruik en de verkoop van PFAS-houdende stoffen. Gewasbeschermingsmiddelen zijn in dit restrictievoorstel echter uitgezonderd. De redenatie hierachter is dat gewasbeschermingsmiddelen al een strengere procedure doorlopen dan andere chemicaliën en producten met PFAS. Bij de toelatingsprocedure wordt gekeken naar persistentie, bio-accumulatie en toxiciteit. Het Ctgb beoordeelt uiteindelijk of het middel een onaanvaardbaar risico vormt. In het restrictievoorstel

dat dit jaar een beslissende laatste fase in gaat, is wel een advies aan de Europese commissie opgenomen dat voor gewasbeschermingsmiddelen strenger naar persistentie moet worden gekeken in de toelatingsprocedure. Hier wordt nu op Europees niveau naar gekeken hoe dit kan worden ingepast.

■ **Anticipeer op de aankomende Europese normering voor PFAS door in Nederland de productie, het gebruik en de afvalverwerking te reguleren**

PFAS (per- of poly-fluor alkyl stoffen) zijn wereldwijd een sluipend probleem. Aangezien PFAS in het milieu niet afbreken zal het probleem als we niet op tijd maatregelen nemen alleen maar groter worden. Ook in de provincie Utrecht komen PFAS voor maar voor zover we dat nu weten meestal in lage gehalten. Deze verontreiniging komt grotendeels via de lucht, rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) of via de grote rivieren op de bodem en in het (grond)water. We hebben in onze provincie geen grote PFAS-producenten die door lozingen het milieu vervuilen. Hoewel een groot gebied van de provincie Utrecht dus diffuus verontreinigd is leveren de aangetoonde gehalten geen direct gevaar op voor mensen en ook het drinkwater kan volgens het RIVM veilig worden gedronken. Als Provincie Utrecht doen we verschillende onderzoeken waarbij we met name de mate van verontreiniging van PFAS in onze provincie inventariseren. Gezien de schaal van verontreiniging van lucht, water en bodem en de complexiteit van het probleem zal aanscherping van beleid en regelgeving door het Rijk en vanuit de Europese Commissie moeten plaatsvinden. Gezamenlijk met de andere provincies lobbyen we om dit mogelijk te maken en om verdere verspreiding van PFAS in het milieu tegen te gaan. Zie de Statenbrief van 23 januari 2024 voor meer informatie. Ook steunen we actief de lobby van VEWIN en de Unie van Waterschappen om te komen tot een totaalverbod op PFAS.

■ **Verbeter handhaving mestbeleid, waaronder op het uitrijden van mest op bufferstroken**

We gaan actief NVWA oproepen, in IPO-verband samen met de UvW, om te handhaven op het uitrijden van mest op de verplicht bufferstroken. Dit gebeurt nu niet.

■ Implementeer op korte termijn een grondwateronttrekkingenplafond

Als provincie nemen we actief deel aan een begeleidingsgroep voor het opstellen van een landelijke aanpak voor het implementeren van een grondwateronttrekkingenplafond (GOP). Een GOP kan helpen om het cumulatieve effect van alle onttrekkingen in beeld te brengen.

5.2 Van de waterschappen vragen we

De waterschappen werken al jaren hard aan het behalen van de KRW-doelen in de oppervlaktewaterlichamen. Ook van hen verwachten we dat ze alle mogelijke instrumenten in beeld brengen en een afweging maken voor de inzet van deze instrumenten. HDSR heeft met haar [Actieplan KRW 2025](#) en AGV met de [Aanscherping KRW-maatregelentabel 2022 – 2027](#) hier al invulling aan gegeven. Ook het waterschap Rivierenland neemt extra maatregelen (zie website). Tweemaal per jaar is er per waterschap een bestuurlijk overleg. Hierin zullen onderstaande onderwerpen op de agenda komen.

■ Voer alle KRW-maatregelen op tijd uit

We verwachten dat de waterschappen de afgesproken maatregelen uitvoeren voor 2028, zoals maatregelen in het oppervlaktewater, op de rioolwaterzuiveringen (RWZI's) en andere watersysteemmaatregelen. We bespreken bestuurlijk tweemaal per jaar de voortgang van deze maatregelen. Hierbij bekijken we

welke knelpunten zich voordoen en maken bestuurlijk afspraken om deze op te lossen. Daarbij kijken we wat we als provincie kunnen bijdragen aan realisering. We willen dat uiterlijk 2027 alle projecten in uitvoering zijn, ook de maatregelen op de RWZI's. Indien nodig kan de provincie een 'instructie' geven om een impuls te geven dat deze maatregelen wel genomen gaan worden.

■ Volg de handreiking om de doelen voor KRW-periode 2028 – 2033 te bepalen

Het Rijk werkt aan een aantal handreikingen om voor de volgende planperiode de doelen op een realistisch niveau te schatten, te faseren of tijdelijk te verlagen. Omdat de provincies formeel verantwoordelijk zijn voor de motiveringen vragen we van de waterschappen deze handreikingen te volgen en in de stoomgebieden en met ons hierover af te stemmen. Dit proces loopt al.

■ Maak alle directe lozingen KRW-proof

Het grootste deel van de parameters waaraan de waterlichamen moeten voldoen bestaat uit stofnormen. Waterschappen verlenen vergunningen aan bedrijven voor directe lozingen. Ook deze vergunningen moeten KRW-proof zijn en herzien worden als ze dat niet zijn (Art. 11 lid 5, KRW). Als provincie willen we graag kennisdelen en samenwerken waar mogelijk.

■ Houdt rekening met grondwaterverontreiniging bij grondwateronttrekkingen

Waterschappen behandelen meldingen en verlenen vergunningen voor grondwateronttrekkingen. We vragen blijvend rekening te houden met de aanwezigheid van historische grondwaterverontreiniging. Deze pluimen kunnen gaan verplaatsen door de onttrekking.

■ Start op tijd met invulling EU Richtlijn Stedelijk Afvalwater

We roepen de waterschappen op om plannen te maken voor invulling van de EU Richtlijn Stedelijk Water waarin staat dat ZS en medicijnresten ook uit het stedelijk water moet worden gehaald. Het aanpassen van de RWZI's vraagt grote investeringen met langjarige afschrijvingstermijnen. Deze grote investeringen moeten door het waterschapsbestuur worden vastgesteld.

■ Deel de kennis over directe en indirecte lozingen

We vragen de waterschappen om hun kennis van indirecte lozingen te delen en samen met gemeenten en provincie te werken aan een impuls voor het KRW proof maken van de vergunde lozingen en het optimaliseren van kennis voor het toezicht op de lozingen. Zo wordt er momenteel gewerkt aan een *Actieprogramma Indirecte lozingen* met de provincie als trekker en samen met waterschappen, omgevingsdiensten, RWS en gemeenten.

■ **Werk aan een robuust watersysteem**

Onderzoek samen met de provincie waar we meer water kunnen infiltreren en vasthouden, zodat we in droge periode een grotere grondwatervoorraad hebben en in natte periode grondwater-overlast zoveel als mogelijk beperken.

■ **Medewerking opzet van peilen rondom grondwater-afhankelijke Natura 2000-gebieden**

Om de grondwaterstanden in een grondwaterafhankelijke Natura 2000-gebieden goed te krijgen neemt de provincie maatregelen rondom deze gebieden. Voor sommige van deze gebieden is een peilbesluit nodig. We vragen van het waterschap om hieraan mee te werken.

5.3 Van de gemeenten vragen we

Ook de gemeenten hebben een belangrijke rol bij het halen van de KRW-doelen. Sommige maken hier al serieus werk van. Er is echter geen formeel KRW-overleg met de gemeente. We gaan op andere manieren onderstaande elementen bespreken met de gemeenten. Dit kan 1-op-1 of in regioverband.

■ **Maak alle vergunningen voor indirecte lozingen KRW-proof**

Ook gemeenten verlenen vergunningen aan bedrijven of instellingen voor het lozen van stoffen via het riool. Deze lozingen komen via een indirecte route in het oppervlaktewater. Het is de verwachting dat deze lozingen in 2027 bij de beoordeling van de KRW-doelen, een knelpunt blijven vormen. We vragen van gemeenten om de omgevingsdiensten de opdracht te verstrekken om de lozingsvergunningen KRW-proof te maken en het toezicht op het gewenste niveau te brengen en te houden. We zetten erop in om de gemeenten hierbij te helpen. Hierbij willen we de kennis van de waterschappen ook inzetten.

■ **Reduceer zoveel mogelijk de belasting vanuit de rioolwateroverstorten**

Het rioolstelsel is gedimensioneerd op het aantal aansluitingen, de gewenste zuivering en de te verwachten frequentie van overstorten. Door de verandering van het klimaat komen overstorten vaker voor. In een aantal wateren kan een rioolwateroverstort een serieuze bedreiging zijn voor het halen van de KRW-doelen.

We vragen gemeenten als beheerder van het riool en waterschappen als waterkwaliteitsbeheerder en zuiveraar van het afvalwater, deze problematiek serieus te nemen en de belasting van het oppervlaktewater via de rioolwateroverstorten, te reduceren tot een niveau waar deze niet meer beperkend zijn voor het halen van de KRW-doelen. Blijf daarom afkoppelen en investeren in minder verhard areaal.

■ **Herstel foutieve aansluitingen op het hemelwaterriool**

Het komt voor dat rioolwater vanuit huishoudens per ongeluk op het hemelwaterriool wordt geloosd. Hierdoor komt ongezuiverd rioolwater in het oppervlaktewater of grondwater met nadelige (lokale) effect op de KRW-doelen. We willen dat gemeenten meer werk gaat maken van het opsporen en aanpakken van foutieve aansluitingen op het hemelwaterriool. Dit kan bijvoorbeeld door rooktesten.

■ **Zorg dat ruimtelijke ontwikkelingen KRW-proof zijn**

De Omgevingsplannen moeten voldoen aan de vereisten van de KRW. Toets dus bij elke wijziging van het omgevingsplan of BOPA of de ontwikkeling niet nadelig is voor het halen van de KRW-doelen. De provincie neemt een instructieregel op, zodat dit ook geborgd wordt in de omgevingsplannen (zie impulsmaatregel 13).

■ **De gemeenten Utrecht en Amersfoort moeten hun grondwatersaneringen uitvoeren**

De gemeenten Utrecht en Amersfoort voeren grondwatersaneringen uit. We vragen van hen deze conform de vereisten van de KRW uit te voeren. Dit traject loopt.

■ **Toets actief of een eindonderzoek bodem bij beëindigen van een milieubelastende activiteit voldoende is uitgevoerd**

We gaan gemeenten aanspreken c.q. opdracht geven om actief te toetsen of bij het beëindigen van een milieubelastende activiteit wel een eindonderzoek bodem is uitgevoerd (paragraaf 5.2.1 Besluit activiteiten leefomgeving). Hierdoor blijft de informatie over de bodem- en grondwaterkwaliteit actueel en komen potentieel nieuwe bronnen sneller in beeld.

6

Monitoring en financiën

6.1 Monitoring en evaluatie

In dit Uitvoeringsprogramma is het totaal aan maatregelen opgenomen die de provincie neemt om bij te dragen aan het halen van de KRW-doelen (hoofdstuk 4). Ook staat wat we van de andere overheden verwachten en wat onze inzet is richting hen (hoofdstuk 5). Deze 32 maatregelen en acties worden geborgd in de beleidsprocessen van verschillende organisatieonderdelen. Dit zijn de omgevingsvisie en -verordening, landbouw, VTH, grondwater, milieu, grondzaken, etc. Het bewaken van de voortgang op de 32 maatregelen acties naar andere overheden wordt centraal geregeld via een KRW-coördinator. Deze persoon gaat de verschillende organisatieonderdelen continu monitoren op voortgang en signaleren als realisatie voor 2028 in gevaar komt. Het resultaat van al deze maatregelen en acties op het doelbereik verloopt via de normale KRW-cyclus en zal via het Informatiehuis Water worden gepubliceerd. Concreet komt dit terug bij het proces naar de vaststelling van het *Bodem- en waterprogramma 2028 – 2033 Provincie Utrecht* (BWP).

6.2 Financiële gevolgen van de aanvullende impulsmaatregelen

De financiering voor de 19 afgesproken maatregelen en voor de 6 maatregelpakketten in het UPLG zijn geborgd. Wel is voor de KRW-maatregelen rondom Natura2000 extra capaciteit nodig om tempo te kunnen maken. Dit wordt momenteel uitgezocht in relatie tot de actualisatie van de N2000 beheerplannen en het UPLG. Voor de 13 aanvullende impulsmaatregelen is ook aanvullende ambtelijke capaciteit nodig. Het gaat dan om een procesmanager, hydrologen en juristen. Om meer in te zetten op VTH is aanvullend budget nodig voor de provincie en de Omgevingsdiensten. Het gaat om ambtelijk capaciteit en extra uitvoeringsbudget voor de omgevingsdiensten. De extra middelen worden betrokken bij de claims van de voor de Kadernota 2026.

Een aantal van de aanvullende maatregelen resulteren in extra of aangescherpte regels in de omgevingsverordening. Het risico is dat er schadeclaims ingediend kunnen worden in de vorm van

Nadeelcompensatie. Hierbij moet de benadeelde aantonen dat die een onevenredige schade oploopt door de nieuwe regels. Het is van tevoren zeer moeilijk om in te schatten of er schadeclaims komen, of die worden toegewezen en wat dan de hoogte van het bedrag is.

6.3 Samenhang met UPLG en actualisaties van andere beleidsplannen

Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG)

Het Rijk is inmiddels gestopt met het Nationaal Programma Landelijk Gebied. De provincie Utrecht heeft ervoor gekozen om wel door te gaan met deze gebiedsgerichte aanpak: het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG). Momenteel wordt er gewerkt aan een Ontwerp UPLG in nauwe afstemming met diverse partijen. Daarin krijgen de maatregelpakketten waarvoor reeds budget van het Rijk is ontvangen ook hun plek. De huidige planning is dat het Ontwerp-UPLG eind oktober ter inzage wordt gelegd en dat het definitieve UPLG in Q2 2026 er ligt.

Een deel van de maatregelen in het UPLG dragen ook bij aan de KRW-doelen (zie paragraaf 4.4). Dat is logisch wat een van de doelen van het UPLG is het werken aan een betere waterkwaliteit. Zowel maatregelen uit het UPLG als een deel van de 13 aanvullende maatregelen in voorliggende uitvoeringsprogramma hebben betrekking op dezelfde stakeholders. Het gaat voornamelijk om de agrarische ondernemers rondom Natura2000 gebieden en in grondwaterbeschermingsgebieden. Het is heel belangrijk dat de communicatie richting deze stakeholder zoveel als mogelijk helder en eenduidig is. Er is dan ook goede interne afstemming tussen deze trajecten.

VTH-uitvoering en handhavingstrategie

Er zijn meerdere raakvlakken tussen de KRW en de wettelijke VTH-taken (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving). Met name op het gebied van de indirecte lozingen is er een raakvlak. Deze lozingen van stoffen door bedrijven gaan

veelal via het riool naar de RWZI. Vaak vindt er maar beperkte zuivering van deze stoffen door de RWZI plaats. De gemeenten en/of provincie zijn bevoegd gezag voor deze vergunde indirecte lozingen alles wat op de riolering wordt geloosd. Het in kaart brengen, actualiseren van vergunningen en verbeteren van toezicht en handhaving is een belangrijke opgave voor de KRW. Via het *Jaarlijkse Uitvoeringsprogramma voor de Vergunningen-Toezicht-Handhavingstaken* (JUP VTH) is hier aandacht voor. Zie maatregel 8 in paragraaf 4.3 over indirecte lozingen.

Programma Recreatie en Toerisme

Het faciliteren en bevorderen van recreatievaart is één van de onderdelen van het programma recreatie en toerisme. De wateren die voor recreatieve vaart geschikt zijn, zijn vaak ook KRW-waterlichaam. Bij het bepalen van de doelen voor de KRW is met de vaarfunctie rekening gehouden. Echter, als er nieuwe planontwikkelingen zijn moet volgens de KRW worden getoetst op het effect op de ecologie. Vandaar dat bij de toewijzing van wateren als vaarweg met de KRW-rekening wordt gehouden. Een van de aanvullende maatregelen heeft betrekking op recreatievaart. We gaan onderzoeken in hoeverre de golfslag van recreatievaart nadelig is voor natuurvriendelijke oevers en of er een verlaging van de vaarsnelheid nodig is (maatregel 12, paragraaf 4.3)

Natura2000 beheerplannen 2028 – 2033

De Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn (Natura2000) en de KRW zijn gekoppelde richtlijnen. Dit betekent dat doelen en opgaven tussen deze richtlijnen worden afgestemd. Het oordeel van de toestand van een KRW-grondwaterlichaam en/of oppervlakte-waterlichaam is afhankelijk van een toets op de hydrologische condities van het Natura2000-gebied. De maatregelen worden geformuleerd en uitgevoerd via de Natura2000 beheerplannen. Zowel de Natura2000 gebieden waar wij voortouwnemer voor zijn (Binnenveld, Botshol, Kolland-Overlangbroek, Uiterwaarden Lek en Zouweboezem) als de uitvoering van de KRW-grondwatermaatregelen vallen onder de bevoegdheid van de provincie. De Natura2000 beheerplannen worden momenteel geactualiseerd.

Uitvoeringsprogramma Drinkwater Utrecht 2028 – 2033

Elk 6 jaar stellen we voor de winningen ten behoeve van drinkwaterproductie gebiedsdossiers¹ op waar, naast een beschrijving van de winning en de omgeving, ook een risicoanalyse onderdeel van uitmaakt en knelpunten worden geformuleerd (restopgave). Op basis daarvan bepalen we of de ingezette maatregelen op termijn gaan leiden tot verbetering. Omdat het grondwater een traag systeem is kan het soms lang duren voordat het effect van maatregelen merkbaar wordt in de kwaliteit van het diepere grondwater. Voor deze traagheid van het watersysteem zelf geldt in de KRW ook een uitzonderingsgrond. Daar waar we op termijn geen verbetering verwachten nemen we extra maatregelen om de risico's die in de gebiedsdossiers zijn geconstateerd te minimaliseren. In 2025 starten de eerste benodigde onderzoeken voor het Uitvoeringsprogramma Drinkwater Utrecht 2028 – 2033. Deze onderzoeken kunnen bijdragen aan de onderbouwing voor impulsmaatregel 2 Uitbreiding van het verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in onze grondwaterbeschermingsgebieden.

Stroomgebiedsbeheerplan KRW 2028 – 20233

Parallel aan het uitvoeren van alle maatregelen en acties zoals opgenomen in hoofdstuk 4 en 5 lopen de werkzaamheden om eind 2026 het Ontwerp Bodem- en waterprogramma voor de volgende KRW- planperiode vast te stellen ten behoeve van de inspraak. Gelet op de formele rol van de provincies bij de onderbouwing van de motivaties (zie kader hieronder) vinden we het van belang dat er in het proces ruimte is voor het gesprek over deze motivaties.

Elke 6 jaar bij vaststelling van een nieuw stroomgebiedsbeheerplan worden de doelen voor de KRW opnieuw bepaald. Dit is een vereiste van de KRW. Het doel voor ecologie voor sterk veranderde en kunstmatige wateren wordt bepaald door het effect van de maatregelen op te tellen bij de huidige toestand. Er moet in het plan worden teruggekeken naar de effectiviteit van de

maatregelen en veranderende omstandigheden. Ook moet vooruit worden gekeken naar het effect van nieuwe maatregelen die eerder niet in beeld waren. Het Rijk zorgt elke planperiode voor handreikingen voor de toepassing van deze motiveringen. Waterschappen stellen de motiveringen op voor de KRW-oppervlaktewaterlichamen en provincies leggen ze formeel vast. De provincie moet zelf de maatregelen in de grondwaterlichamen motiveren. In de onderstaande tabel worden enkele belangrijke begrippen toegelicht.

Tabel 6.1: Begrippen die worden gebruikt om KRW-doelen te motiveren

Begrip	Toelichting
Technische doelaanpassing	Elke 6 jaar moeten de doelen opnieuw worden bepaald. Als bijvoorbeeld het effect van een maatregel minder is dan was verwacht en aanvullende maatregelen dit effect ook niet te weeg kunnen brengen, dan moet het doel naar beneden worden bijgesteld. Een bijstelling naar boven is ook mogelijk. De grens van bijstellingen naar boven is een ecologische score van 0,6 op de maatlat (het goede ecologisch potentieel).
Doelverlaging	Doelverlaging (art. 4.5) zal in de komende planperiode voor het eerst in Nederland worden toegepast. Het KRW-doel kan vanwege maatschappelijke omstandigheden niet worden bereikt doordat maatregelen die in principe uitvoerbaar zijn, niet haalbaar worden geacht. Het doel mag dan niet permanent technisch worden aangepast tot een lager niveau. In plaats daarvan wordt een tijdelijk lager doel geformuleerd. Na 6 jaar moet opnieuw worden gemotiveerd of het doel alsnog haalbaar is.
Aangepast doel vanwege hoger maatschappelijk belang	Een KRW-doel kan wel naar beneden worden aangepast indien een hoger maatschappelijk belang de reden is voor de aanpassing. Dit is geregeld in artikel 4.7 KRW. Er geldt een stevige motivatieplicht voor de toepassing van dit artikel. De openbare drinkwatervoorziening kan een voorbeeld zijn van een hoger maatschappelijk belang. Maar dan nog geldt dat alternatieven overwogen moeten zijn en mitigatie van effecten moet zijn onderzocht.
Natuurlijke omstandigheden	Natuurlijke omstandigheden kunnen na het nemen van de maatregelen ervoor zorgen dat het doelbereik niet op tijd is gerealiseerd. De KRW voorziet hierin in artikel 4. Het doel blijft ongewijzigd, maar er wordt een langere termijn bepaald. Denk bijvoorbeeld aan het herstel na een natuurramp of uitspoeling van fosfaat. Deze omstandigheden kennen een eindtermijn waarop het effect er niet meer is. Het waterlichaam moet de potentie hebben om aan het doel te kunnen voldoen. Als dit door de natuurlijke omstandigheid nooit het geval zal zijn (bijvoorbeeld door een natuurlijke invloed van een stof in de bodem), dan zal het doel via technische doelaanpassing moeten worden aangepast.
Tijdelijke achteruitgang	Van een tijdelijke achteruitgang is sprake als een ingreep in het waterlichaam noodzakelijk is en het doel daardoor tijdelijk niet haalbaar is. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij baggeren of het aanpassen van de hydromorfologie (oevers).

¹ Naast gebiedsdossiers maakt de provincie ook een rivierdossier voor het Amsterdam-Rijnkanaal aangezien Waternet hier oppervlaktewater onttrekt voor de productie van drinkwater bij locatie Nieuwe Sluis.

Bijlage 1

Introductie en uitleg Europese Kaderrichtlijn Water

A: De KRW-systematiek uitgelegd

De [Kaderrichtlijn Water](#) (KRW) waarborgt de waterkwaliteit en -kwantiteit. De KRW werd van kracht in 2000 en vormt de basis voor het waterbeleid van de EU. Hierbij wordt ernaar gestreefd dat uiteindelijk alle wateren in 'goede toestand' verkeren. Er zijn specifieke KRW-wateren aangewezen, deze moeten in 2027 in goede toestand¹ verkeren. Hierbij geldt het principe 'one-out-all-out'. Dit houdt in dat als aan één van de onderdelen niet wordt voldaan, het gehele waterlichaam niet voldoet aan de KRW. Een oppervlaktewaterlichaam verkeert in goede toestand als het een goede chemische en ecologische staat heeft. Een grondwaterlichaam moet in goede chemische toestand en goede kwantitatieve toestand verkeren.

Om deze doelen te behalen moeten lidstaten de waterlichamen beschermen, verbeteren en herstellen. Concreet is er een dubbele verplichting ten aanzien van de KRW-doelstelling:

- *Het verbod op achteruitgang.* Dit houdt in dat de bestaande toestand niet mag verslechteren. Een tijdelijke achteruitgang is enkel toegestaan als er een beroep op artikel 4 lid 6 KRW kan worden gedaan.
- *Het verbeteringsvereiste.* Dit verplicht de lidstaten om, indien een waterlichaam nog niet in goede toestand verkeert, maatregelen te nemen ter verbetering van de waterkwaliteit, met als uiteindelijke doel dat het op 22 december 2027 in goede toestand zal verkeren. Doelen kunnen gemotiveerd worden aangepast als er een hoger maatschappelijk belang is, alles in het werk is gesteld om negatieve effecten te voorkomen en mitigatie niet mogelijk is (Artikel 4 lid 7). De realisatie van doelen kan ook na 2027 onder voorwaarden worden uitgesteld (Artikel 4 lid 5). Het Rijk werkt aan handreikingen voor de toepassing van deze artikelen.

De KRW brengt voor de lidstaten dus de verplichting mee om tijdig de juiste toestand te bereiken en te houden. In Nederland is gekozen voor het werken in stroomgebieden. In de stroomgebieden werken de provincies en de waterschappen

de KRW-onderdelen uit per waterlichaam. Dit vraagt nauwe inhoudelijke samenwerking van overheden om de KRW eenduidig toe te passen. Voor deze samenwerking is een bestuurlijke structuur van Regionaal bestuurlijk overleg (RBO) in het leven geroepen. De uiteindelijke verantwoordelijkheid richting de EU ligt bij de lidstaat.

De KRW verplicht lidstaten elke 6 jaar de [ecologische doelen](#) opnieuw af te leiden. Er wordt hierbij teruggekeken en vooruitgekeken. De doelhoogte voor de ecologie is namelijk afhankelijk van het effect van een maatregel. Bij het terugkijken wordt geëvalueerd of de uitgevoerde maatregel het beoogde effect heeft gehad. Bijvoorbeeld van een subsidieregeling is de uitkomst afhankelijk van het animo onder de deelnemers. Als het werkelijke effect afwijkt van het beoogde effect moet het doel voor de volgende periode omlaag worden aangepast. Daarnaast wordt er gekeken of voor de volgende periode aanvullende of nieuwe maatregelen mogelijk zijn. Deze kunnen het doel weer verhogen. Als het doel voor grond- of oppervlaktewater niet is gehaald, omdat natuurlijke omstandigheden maken dat het langer duurt, kan beroep worden gedaan op een uitzonderingsgrond.

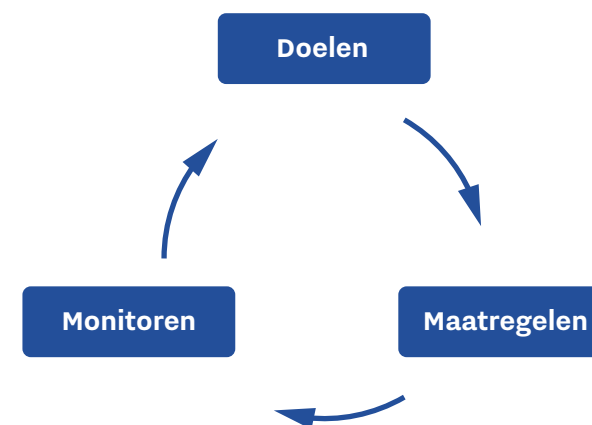
Voor de volgende KRW-periode 2028 – 2033 gaat dit niet anders dan in de voorgaande planperiodes. Enige uitzondering is dat alle geplande maatregelen die zijn opgenomen in de KRW-periode 2022 – 2027 moeten zijn uitgevoerd. Fasering of doorschuiven met als reden kosten of planning, zoals dat voor diverse maatregelen in de KRW-periodes 2009 – 2015 en 2016 – 2021 is gebeurd, mag niet meer. Dit betekent dat het onduidelijk is wat de nieuwe doelhoogte voor de volgende KRW-periode 2028 – 2033 exact zal zijn en voor welke waterlichamen meer tijd genomen mag worden vanwege natuurlijke omstandigheden.

De [chemische doelen](#) voor de waterlichamen liggen wel vast. Er zijn nu Europese normen voor ruim 40 prioritaire stoffen en

stofgroepen. Volgens de KRW moeten de lidstaten zelf ook de stoffen in kaart brengen die op nationaal niveau een probleem zijn en maatregelen treffen. In Nederland zijn daarom “specifieke verontreinigende stoffen” vastgelegd voor het beoordelen van de goede ecologische toestand van oppervlaktewaterlichamen. Zowel de normen voor de Prioritaire stoffen als specifiek verontreinigde stoffen zijn vastgelegd in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving in [bijlage III](#) en [bijlage IIIa](#). Van een aantal van deze stoffen is het vrijwel zeker dat de doelen niet worden gehaald. Hierdoor zal het eindoordeel ook negatief zijn. Vanuit het Rijk is in samenwerking met meerdere lidstaten een [verzoek](#) aan de Europese commissie gedaan om deze systematiek van one-out-all-out te wijzigen.

Ook zijn er nieuwe opgaven, zoals medicijnresten, micro-plastics, zeer zorgwekkende stoffen, waaronder PFAS, het gebruik van toegelaten gewasbeschermingsmiddelen, waarvan resten inmiddels worden aangetroffen in het grondwater. Deze stoffen vallen niet altijd onder de toetsing van de KRW (zie onderstaand kader). In Nederland is besloten om een

Figuur 2.2

¹ De toestand kent vier klassen: goed, matig, ontoereikend en slecht. Voor deze klassenindeling zijn per type water [standaard maatlaten](#) ontwikkeld.

brede aanpak te volgen en ook hieraan te werken, omdat dit nieuwe bedreigingen zijn op de langere termijn en aansluiten bij de geest van de KRW. Dat betekent dat KRW-aspecten worden vermengd met opgaven voor grond- en oppervlaktewater-kwaliteit die strikt genomen niet onder de KRW vallen. Ons Bodem- en waterprogramma 2022 – 2027 Provincie Utrecht (BWP) behandelt deze problematiek in de volle breedte.

B: De opgaven voor het grondwater

Het grondwater in Utrecht is onderdeel van vier grote provincie-grensoverschrijdende grondwaterlichamen: Zand Rijn-Midden, Zand Rijn-West, Deklaag Rijn-West en Zout Rijn-West. De doelen voor het grondwater zijn gericht op een goede kwaliteit van het water en het behoud van voldoende grondwater. Er zijn doelen die zich richten op het niveau van het gehele grondwaterlichaam en doelen die zich richten op beschermde gebieden met functies die een relatie hebben met het grondwater, zoals grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden, water bestemd voor menselijke consumptie en grondwaterafhankelijk oppervlaktewater. Onder water voor menselijke consumptie vallen de winningen ten behoeve van drinkwaterproductie, winningen voor de levensmiddelenindustrie die grondwater gebruikt voor hun producten en eigen winningen ten behoeve van drinkwater (zoals campings).

Opgave 1: Evenwicht tussen onttrekkingen en aanvulling van het grondwater

De KRW richt zich op een evenwicht tussen onttrekkingen en aanvulling op basis van de waterbalans en trends in gemeten grondwaterstanden. Ook toetsen we op het voorkomen van verzilting. Momenteel is er evenwicht, maar door klimaatverandering (droogte) en bevolkingsgroei groeit de vraag naar grondwater. De opgave is om het evenwicht te behouden door aan de ene kant de vraag naar grondwater te minimaliseren en aan de andere kant de aanvulling van het grondwater te vergroten door meer infiltratie van regenwater.

De provincie is bevoegd gezag voor de grotere onttrekkingen voor industrie (> 150.000 m³/jaar), voor drinkwater en voor open

bodemenergiesystemen. De waterschappen zijn bevoegd gezag voor de kleinere onttrekkingen. Op deze manier kunnen we sturen op het behouden van het evenwicht.

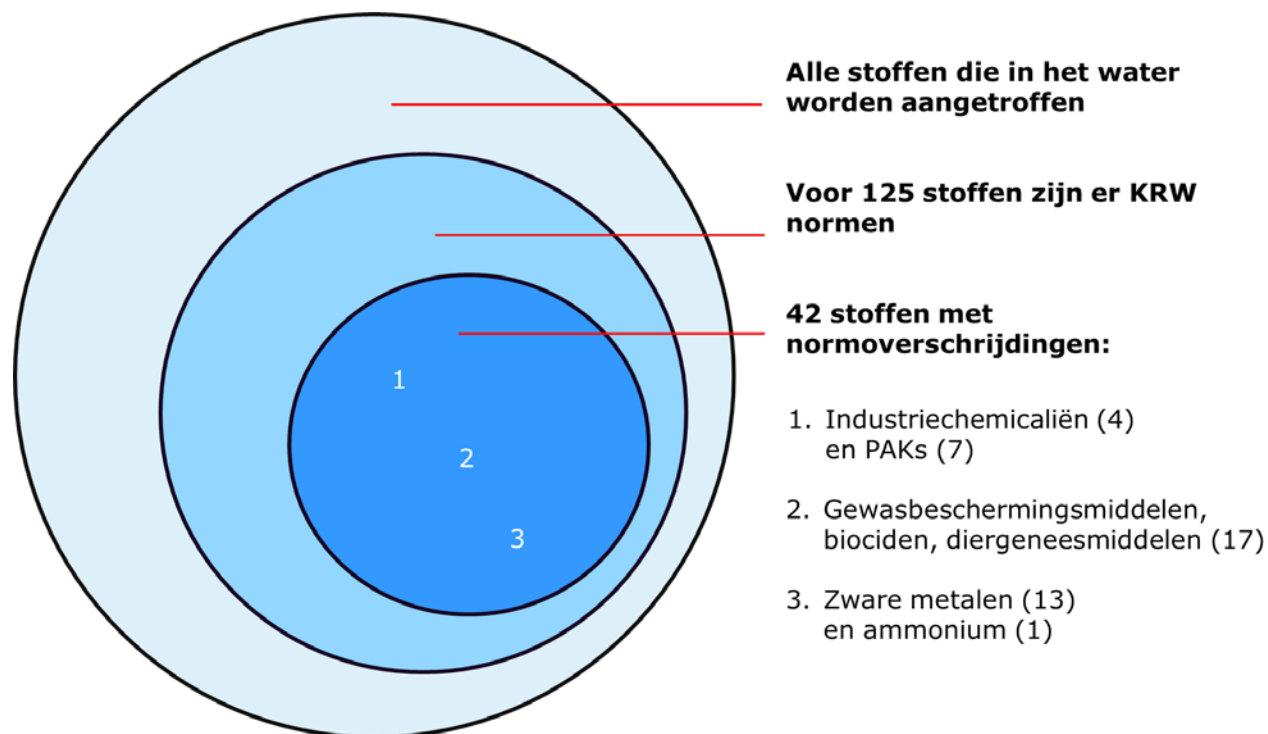
Opgave 2: Goede kwalitatieve toestand van het grondwater

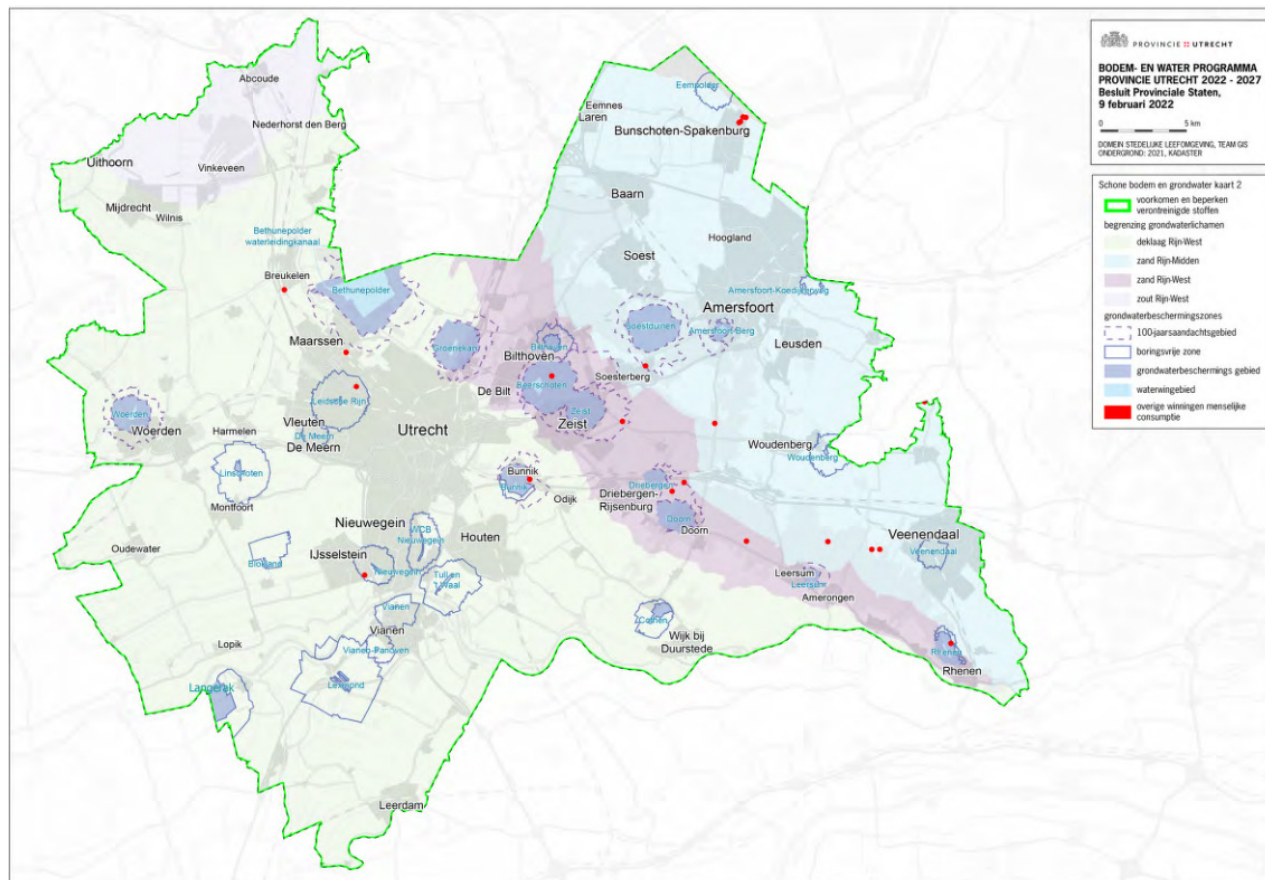
De vier grondwaterlichamen gelegen in de provincie Utrecht moeten voldoen aan de chemische doelstellingen van de KRW. Dit oordeel is gebaseerd op monitoringsgegevens uit het KRW-meetnet voor het hele grondwaterlichaam en is getoetst aan de normen voor de zes drempelwaardestoffen en de twee EU-stoffen nitraat en bestrijdingsmiddelen. Momenteel wordt voldaan aan deze normen en daarmee zijn deze KRW-doelen

gehaald. Dit komt vooral om dat dit grondwater op een diepte zit dat nog niet door mensen is beïnvloed.

Echter, door menselijke activiteiten wordt het grondwater in de provincie tot steeds grotere diepten verontreinigd met verschillende stoffen. Dit komt zowel door diffuse bronnen (zoals atmosferisch of via oppervlaktewater), maar ook door puntbronnen (een verontreinigde locatie). Verspreid over de hele provincie meten we verschillende verontreinigende stoffen, zoals bestrijdingsmiddelen, medische stoffen en industriële stoffen (incl. PFAS). Niet alleen in het bovenste, ondiepe grondwater, maar ook al in het diepere, oudere grondwater. Dit zorgt nog niet voor een negatief oordeel voor de KRW, omdat

Figuur 2.3

Figuur 2.4

er nu wordt getoetst op een beperkt aantal stoffen en er pas sprake is van een negatief oordeel als bij maximaal 20% van de metingen² de norm van een stof wordt overschrijden. Aangezien bestrijdingsmiddelen veelal uit verschillende stoffen bestaan blijft elke stof wel onder 20%, maar de stoffen samen overschrijden wel die 20%.

Door deze ‘vergrijzing’ van het grondwater staat de kwaliteit ervan onder druk. In artikel 4 van de KRW staat de doelstelling om de inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater te voorkomen of te beperken. Artikel 6 van de Grondwaterrichtlijn (GWR) werkt dit verder uit: lidstaten moeten alle nodige maatregelen treffen om te voorkomen dat gevaarlijke stoffen in

het grondwater worden ingebracht. Ook moeten lidstaten de inbreng van verontreinigende stoffen beperken.

Als provincie hebben we een regierol bij de kwaliteitsbewaking van het grondwater en bij de bescherming van bronnen voor de bereiding van drinkwater uit grondwater. Wij hebben met name een rol in de aanpak van grondwaterverontreinigingen vanuit puntbronnen. Voor de aanpak van diffuse bronnen zijn we afhankelijk van algemene milieuregelgeving vanuit het Rijk, de toelating van gewasbeschermingsmiddelen door het College voor de toelating gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) en van de inzet van de waterschappen ten aanzien van het aanpakken van de rioolwaterzuiveringen en lozingen.

Opgave 3: Een goede grondwatertoestand in onze Natura 2000-gebieden

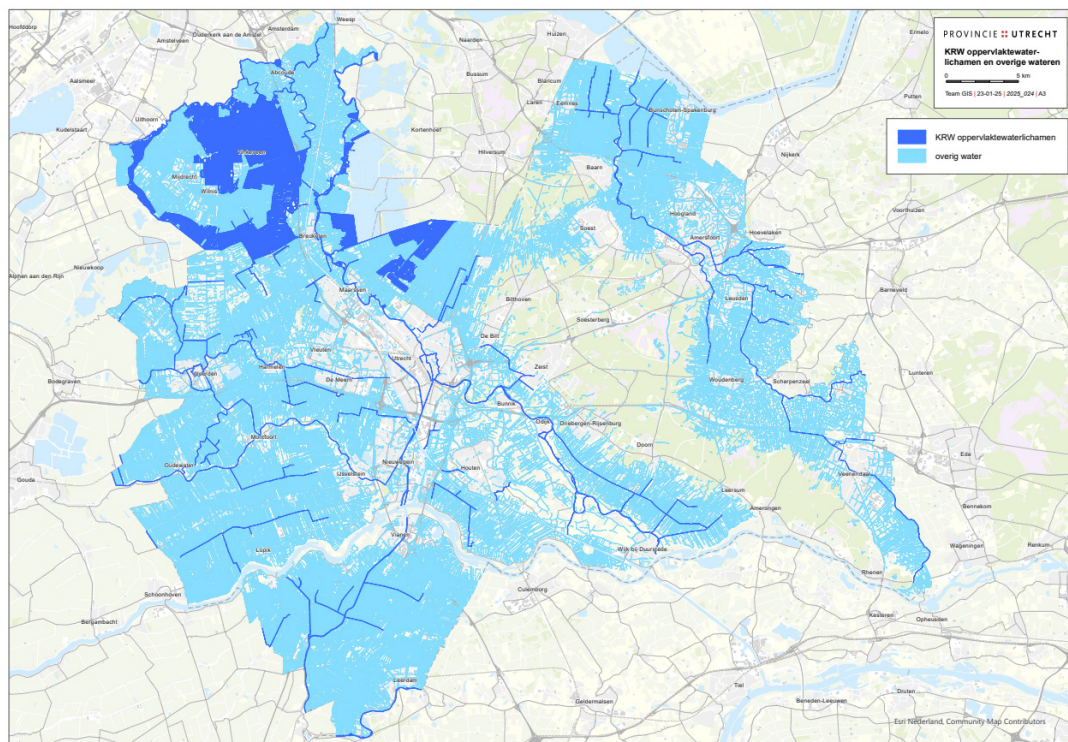
De KRW vraagt voor de Natura 2000-gebieden de juiste hydrologische condities te realiseren. Dit betekent dat het juiste grondwaterpeil in enkele Natura 2000-gebieden wordt gerealiseerd en behouden. Uit de Natuurdoelanalyses van 2022 en 2023 blijkt dit nog niet het geval in de Natura 2000 gebieden: Kolland & Overlangbroek, Oostelijke Vechtplassen (Noorderpark is het Utrechtse deel van de Oostelijke Vechtplassen), Zouweboezem, Binnenveld en Botshol. Dit blijkt ook uit de hydrologische analyses die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd op basis van het grondwatermeetnet in een aantal van deze Natura 2000-gebieden. Alhoewel de KRW-doelen op het gebied van ecologie elke 6 jaar kunnen veranderen geldt dit niet de doelstellingen van Natura 2000. Daarnaast heeft de KRW een eindtermijn van 2027, terwijl volgens de Natura 2000 wetgeving de doelen ‘zo snel mogelijk’ moeten worden gerealiseerd.

Opgave 4: Bescherming van het grondwater dat gebruikt wordt voor menselijke consumptie

Voor grondwater voor menselijke consumptie dient achteruitgang van de kwaliteit te worden voorkomen. In de Utrechtse winningen ten behoeve van drinkwaterproductie worden verontreinigingen aangetroffen zoals bestrijdingsmiddelen, maar vaak ook andere, “industriële”, stoffen. Enkele stoffen vertonen

² Alle rapportages over grondwaterkwaliteit zijn [op de website](#) van de provincie Utrecht in te zien.

Figuur 2.5

stijgende trends bij de winningen Lexmond en, Zeist. Daarnaast blijkt uit de gebiedsdossiers voor de drinkwaterwinningen dat er bij 7 van de 25 winningen actuele risico's bestaan als gevolg van normoverschrijdingen in het ruwwater van de winning. Dit heeft geen directe gevolgen voor de drinkwaterkwaliteit, omdat de zuivering deze stoffen afdoende kan verwijderen. Wel wordt gestreefd naar verbetering van de grondwaterkwaliteit om de zuiveringsinspanning voor de productie van drinkwater te kunnen verlagen.

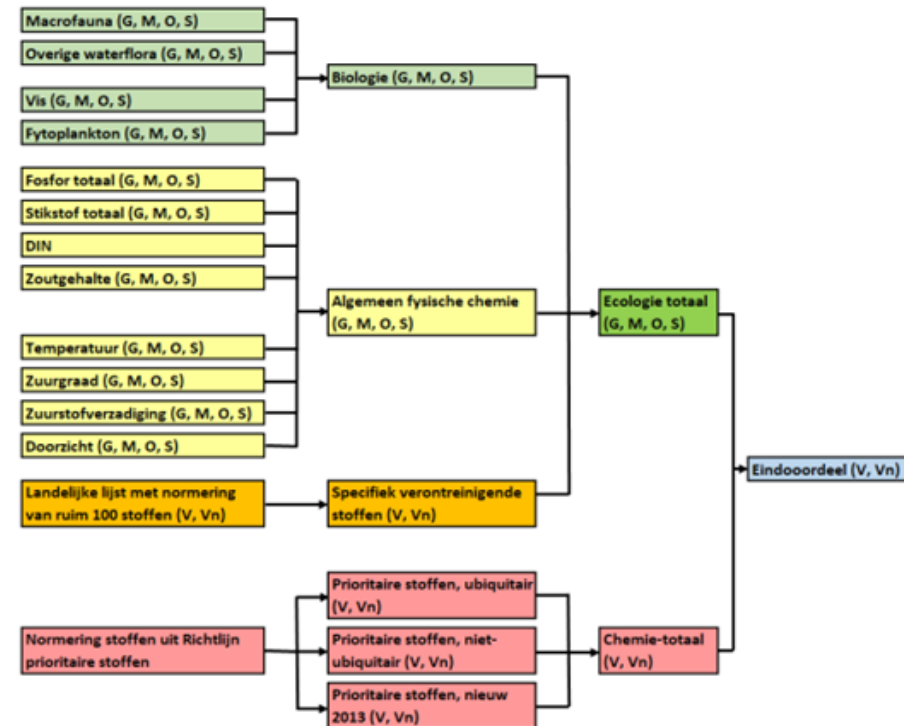
Bedrijven die grondwater gebruiken voor de productie van frisdranken of andere levensmiddelen vallen ook onder de KRW,

evenals eigen winningen ten behoeve van drinkwaterproductie van campings e.d. Over het algemeen zijn er geen grote risico's en voldoet het onttrokken grondwater aan de gestelde normen.

Opgave 5: Geen negatieve invloed door grondwater/kwel op doelen KRW-oppervlaktewaterlichamen

Ook de grondwaterafhankelijke KRW-oppervlaktewaterlichamen worden beoordeeld op wel of geen negatieve invloed vanuit grondwater. Op sommige plekken komt het grondwater omhoog via kwel en voedt daarmee oppervlaktewateren. Als deze kwel van slechte kwaliteit is beïnvloed dat de KRW-scores van het

Figuur 2.6

oppervlaktewaterlichaam. Dit is op diverse plekken in de beken in de Gelderse Vallei het geval.

C: De opgaven voor het oppervlaktewater

In de provincie Utrecht gaat het om 60 oppervlaktewaterlichamen. Dit zijn grotere wateren zoals meren, rivieren of wateren waarop een gebied afwatert, zoals beken (zie kaart hieronder).

Per waterlichaam wordt de chemische en ecologische toestand bepaald. Daarvoor zijn per waterlichaam KRW-doelen vastgesteld die uiterlijk in 2027 gehaald moeten zijn. De chemische en ecologische toestand samen vormen het eindoordeel voor een waterlichaam. Dit is schematisch weergegeven in onderstaand figuur. Per KRW-oppervlaktewaterlichaam wordt het eindoordeel vastgesteld door zowel de ecologische als chemische toestand te combineren. Voor de chemische toestand worden twee klassen gehanteerd 'voldoet' en 'voldoet niet', waardoor het eindoordeel eveneens uit deze twee klassen bestaat. Indien de chemische toestand als 'voldoet' wordt beoordeeld, maar de ecologische toestand als 'matig' (of ontoereikend of slecht), resulteert dit in een geïntegreerd eindoordeel van 'voldoet niet'.

Figuur x: Schematische weergave beoordeling KRW-oppervlakte-waterlichamen, waarbij V, Vn = voldoet, voldoet niet en G, M, O, S = goed, matig, ontoereikend, slecht

Opgave 1: Goede ecologische toestand

De KRW heeft voor natuurlijke waterlichamen als doel dat een goede toestand (zowel ecologisch als chemisch) moet worden gehaald (GET). Voor de kunstmatig of sterk veranderde oppervlaktewaterlichamen moet een goed ecologisch potentieel (GEP) en een goede chemische toestand worden bereikt. De KRW-waterlichamen in provincie Utrecht zijn sterk veranderd of kunstmatig. Voor deze waterlichamen is het niet mogelijk om terug te keren naar een lichte afwijking van de onverstoorde staat. Daarom zijn er doelen vastgesteld die nog wél haalbaar zijn, waarbij rekening is gehouden met de onomkeerbare ingrepen die in deze waterlichamen zijn gedaan. De ecologische toestand wordt beoordeeld aan de hand van drie verschillende deelbeoordelingen.

Deelbeoordeling 1: Biologie totaal (lichtgroen)

Het voornaamste doel van de KRW is het bereiken van een 'goede biologische toestand', wat inhoudt dat de gewenste waterplanten en dieren aanwezig zijn. Binnen de KRW wordt de biologische toestand bepaald aan de hand van kwaliteitsmaatlaten voor vier soortgroepen. De slechtst scorende maatlat bepaalt de biologische toestand. Het gaat om de volgende soortgroepen:

Overige waterflora

De aanwezigheid van overige waterflora, waterplanten en kiezelwieren spelen een rol bij het beoordelen van de toestand van oppervlaktewaterlichamen volgens de KRW. De aanwezigheid, de diversiteit en de gezondheid van waterplanten worden beschouwd als indicatoren voor de biologische kwaliteit van een waterlichaam. In de KRW-methodiek wordt de toestand voor de overige waterflora vertaald naar een EKR-waarde (Ecologische Kwaliteitsratio) op de waterplantenmaatlat. De EKR-waarde bepaalt de toestand voor de KRW-waterlichamen.

Fytoplankton

Fytoplankton, dat bestaat uit microscopisch kleine algen en cyanobacteriën die in het water zweven, is een indicator voor de waterkwaliteit voor stilstaand water. De KRW gebruikt een fytoplanktonmaatlat als een instrument om de ecologische status van waterlichamen te beoordelen. De fytoplanktonmaatlat evalueert zowel de diversiteit als de abundantie (hoeveelheid) van fytoplanktonsoorten in een waterlichaam. Een gezonde diversiteit wijst op een evenwichtig aquatisch ecosysteem. In de KRW-methodiek wordt de fytoplankton toestand vertaald naar een EKR-waarde (Ecologische Kwaliteitsratio) op de fytoplanktonmaatlat. De EKR-waarde bepaalt de toestand voor de KRW-waterlichamen.

Macrofauna

Macrofauna is een verzamelnaam voor ongewervelde dieren die met het 'blote' oog zichtbaar zijn. Voorbeelden zijn muggenlarven, slakken en wormen. Deze organismen worden gebruikt als indicatoren voor de biologische kwaliteit van waterlichamen, aangezien veranderingen in hun populaties vaak wijzen op verstoringen in het aquatische ecosysteem. In de KRW-methodiek wordt de macrofaunatoestand vertaald naar een EKR-waarde (Ecologische Kwaliteitsratio) op de macrofaunamaatlat. De EKR-waarde bepaalt de toestand voor de KRW-waterlichamen.

Vis

De vismaatlat kijkt naar de diversiteit van vissoorten in een waterlichaam. Een gezonde visgemeenschap is vaak divers en evenwichtig, met verschillende soorten die verschillende rollen in het ecosysteem vervullen. In de KRW-methodiek wordt de

toestand van de vispopulatie vertaald naar een EKR-waarde (Ecologische Kwaliteitsratio) op de vismaatlat. De EKR-waarde bepaalt de toestand voor de KRW-waterlichamen.

Deelbeoordeling 2: Algemeen fysisch-chemische kwaliteitselementen (geel)

Hierbij gaat het om de biologie-ondersteunende parameters zoals het fosfor- en stikstofgehalte in het oppervlaktewater, temperatuur, zuurstof, chloride, zuurgraad en doorzicht. Voor deze parameters zijn KRW-doelen afgeleid. De slechtst scorende parameter bepaalt de toestand.

Deelbeoordeling 3: Specifieke verontreinigende stoffen (oranje)

Bij het eindoordeel voor de ecologie zijn eveneens de specifieke verontreinigende stoffen van belang. Dit zijn zowel nationale probleemstoffen als stoffen uit de stoflijsten vanuit internationale Riviercommissies Maas, Rijn en Schelde. Voor deze stoffen gelden nationale normen. Voorbeelden van deze stoffen zijn ammonium, metalen als zink en arseen. Een groot deel van deze lijst bestaat uit gewasbeschermingsmiddelen. Wanneer 1 stof niet voldoet, voldoet het gehele waterlichaam niet.

De opgave is om de KRW-oppervlaktewateren natuurlijker in te richten, vispasseerbaar te maken en om de uitstroom van nutriënten vanuit de landbouw en via lozingen te minimaliseren.

Opgave 2: Goede chemische toestand

De chemische KRW-doelen hebben betrekking op de normen voor 45 gevaarlijke en giftige 'prioritaire' stoffen, die zijn bepaald door de EU en gelden in de hele Unie (Richtlijn Prioritaire Stoffen, 2013/39/EU). Ook hier geldt wanneer 1 stof niet voldoet, voldoet het gehele waterlichaam niet. De prioritaire stoffen worden in drie categorieën ingedeeld:

Ubiquitaire stoffen

Deze stoffen zijn al decennia in het milieu aanwezig en komen wijdverspreid voor. Voorbeelden hiervan zijn sommige van de Polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's ontstaan bij onvolledige verbranding) en Tributyltin (TBT kwam vroeger voor in verf voor schepen). Deze stoffen zijn nog tientallen jaren terug te vinden in het aquatisch milieu in concentraties die een risico

vormen, zelfs als alle denkbare maatregelen genomen zijn om emissies te beperken of te beëindigen. Voor deze stoffen zijn al veel Europese en zelfs wereldwijde maatregelen genomen. Deze stoffen breken heel moeilijk af en komen wereldwijd in het milieu voor. Na een verbod op gebruik van een deel van deze stoffen zijn de concentraties maar heel langzaam gedaald. De KRW plaatst de ubiquitaire stoffen op een aparte lijst, waardoor beheerders beter inzichtelijk kunnen maken hoe de waterkwaliteit verbetert voor de niet ubiquitaire stoffen.

■ Niet-ubiquitaire stoffen

In de KRW verwijst een niet ubiquitaire stof naar een stof die niet alomtegenwoordig is in het milieu, maar die specifieke locaties of gebieden kan beïnvloeden. Ze zijn afkomstig van industriële activiteiten, landbouw, huishoudelijk afval of andere bronnen en kunnen een potentieel risico vormen voor het milieu en de gezondheid van mens en dier.

■ Nieuwe prioritaire stoffen (2013)

Onder nieuwe stoffen worden de stoffen verstaan die in 2013 aan de Richtlijn prioritaire stoffen zijn toegevoegd. Deze stoffen hoeven pas na 2027/2033 aan de normen te voldoen. Voor de KRW-toetsing zijn de ubiquitaire stoffen op een aparte lijst gezet. Waterbeheerders mogen over deze stoffen apart rapporteren, waardoor beter kan worden aangegeven hoe de waterkwaliteit verbetert.

De opgave is om de lozing van chemische stoffen op het oppervlaktewater te verminderen danwel te beëindigen. De directe lozingen op het oppervlaktewater vallen onder de bevoegdheid van Rijkswaterstaat (grote wateren) en de waterschappen (regionale wateren). De indirecte lozingen, lozingen van bedrijven op het riool, zijn de verantwoordelijkheid van de gemeente en de provincie. Provincie Utrecht is verantwoordelijk voor het toezicht op de grotere (chemie)bedrijven die milieuverontreinigende stoffen produceren, gebruiken of afgeven aan het milieu. Dit zijn bedrijven die vallen onder categorie 4 van de Richtlijn Industriële Emissies (RIE-4) en/of onder de BRZO. Er zijn circa 70 bedrijven waar provincie het

bevoegde gezag is. Bij deze bedrijven is sprake van indirecte lozingen die (indirect) een effect hebben op het oppervlaktewater. De uitvoering van dit toezicht is door de provincie Utrecht gedelegeerd aan twee omgevingsdiensten: de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (ODNZKG) en de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht (RUD). Ze voeren inspecties uit, verlenen vergunningen (waaronder ook het actualiseren van vergunningen) en ondernemen handhavingsacties tegen overtreders van milieuvoorschriften.

Partij	Verantwoordelijkheid voor KRW-oppervlaktewater
Rijk	- Opstellen van landelijke beleidskaders voor onder andere gebruik van mest- en bestrijdingsmiddelen, ruimtelijke ordening, uitheemse soorten en voor de governance van overkoepelende vraagstukken. - Vaststellen Stroomgebiedbeheerplan (SGBP). - Rapporteren aan Europa. - Regierol: bijsturen op het voorkomen en oplossen van knelpunten, zodat alles bij elkaar opgeteld de KRW-doelen worden gehaald. - Uitvoeren van KRW-maatregelen in Rijkswateren. - Vergunning, toezicht en handhaving van directe lozingen op rijkswateren. - Beheer en onderhoud rijkswateren.
Provincie	- Vaststellen KRW-doelen, begrenzing en typering waterlichamen. - Vaststellen Regionaal waterprogramma. - Uitvoeren KRW-maatregelen voor grondwaterlichamen. - Regionale kaders Ruimtelijke ordening. - Vergunning, toezicht en handhaving van indirecte lozingen provinciale instellingen (gedelegeerd aan omgevingsdiensten).
Waterschappen	- Penvoerder proces opstellen KRW-maatregelen en -doelen voor oppervlaktewateren. - Vaststellen eigen KRW-maatregelen in Waterbeheerprogramma. - Uitvoeren van KRW-maatregelen in regionale wateren. - Vergunning, toezicht en handhaving van directe lozingen regionale wateren. - Planadvisering bij ruimtelijke ontwikkelingen. - Rioolwaterzuivering. - Beheer en onderhoud regionale wateren. - Rapportage over oppervlaktewaterlichamen en uitvoering maatregelen.
Gemeente	- Vergunning, toezicht en handhaving van overige indirecte lozingen (gedelegeerd aan omgevingsdiensten). - Lokale ruimtelijke ordening. - Rioolaansluiting en -inzameling. - Beheer en onderhoud van watergangen waar gemeente perceeleigenaar is.

D: Maatregelen zijn nodig op verschillende (beleids)terreinen

In onderstaand figuur is inzichtelijk gemaakt op welke terreinen maatregelen worden genomen door de verschillende overheden om de KRW-doelen te halen en hoe deze samenhangen. De maatregelen voor de verschillende KRW-waterlichamen zijn vastgelegd in factsheets.

Bron: Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden (en niet Min IenW)

Zoals gezegd legt de EU de KRW-verplichtingen op aan de lidstaten. In Nederland zijn deze verplichtingen verdeeld over de centrale en decentrale overheden. Daarnaast spelen ook derden een belangrijke rol. Kortgezegd is de waterkwaliteitsopgave een gedeelde verantwoordelijkheid waarbij veel partijen een stukje van de puzzel in handen hebben. Dit maakt het werken aan de opgave complex. De puzzel is enkel te leggen door effectief en gericht samen te werken en door elkaar aan te spreken wanneer een partij zijn verplichtingen niet nakomt. In onderstaande tabel is een beknopt overzicht opgenomen van de KRW-verantwoordelijkheden van de Nederlandse overheden.

Bijlage 2

Juridische aspecten en gebruik van instrumentarium

In deze bijlage is een juridische analyse van de KRW-richtlijn weergegeven en wordt ingegaan op de potentieel beschikbare instrumenten die de provincie heeft.

Implementatie

De KRW is een Europese richtlijn. Richtlijnen bevatten een resultaatsverplichting waar de lidstaten aan moet voldoen. Enkel de lidstaat is gebonden aan die verplichting, richtlijnen richten zich niet tot particulieren. Om aan de verplichting te voldoen moet de lidstaat de richtlijn implementeren in het nationale recht. Deze implementatie moet nauwkeurig, duidelijk en volledig zijn. In Nederland is de KRW geïmplementeerd in de Omgevingswet. Door deze implementatie wordt de richtlijn ook ten opzichte van particulieren toegepast en worden er verplichtingen en instrumenten toegekend aan (decentrale) overheden.

Indien zou blijken dat de KRW door de wetgever niet correct is geïmplementeerd in de Nederlandse regelgeving, dan zijn ook decentrale overheden, zoals de provincie, gehouden om de rechtstreeks werkende bepalingen uit de KRW toe te passen. Dit zijn de bepalingen die onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig zijn. Het Unierecht heeft namelijk altijd voorrang op nationaal recht en in geval van een strijdigheid tussen het Unierecht en nationaal recht wordt de nationale bepaling dus buiten toepassing gehouden. Indien blijkt dat de KRW niet goed geïmplementeerd is in de Nederlandse regelgeving, dan kunnen belanghebbenden een rechtstreeks beroep doen op de KRW bij de provincie of de rechter.

Rol provincie

De minister van IenW is in Nederland de systeemverantwoordelijke voor de KRW en die moet ook de verantwoording afleggen naar de EU. Toch is er sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid binnen de stroomgebieden, alle overheden hebben zowel verantwoordelijkheden als bevoegdheden die ze hebben en ook moeten gebruiken. De maatregelen die de provincie opneemt in het Bodem- en Water Programma (BWP) moeten in samenhang

met de door andere waterbeheerders getroffen maatregelen ertoe leiden dat de doelen van de KRW worden bereikt.

Naast de afhankelijkheid van de overige overheidsorganen en de instrumenten die de verschillende overheidsorganen hebben, bestaat de afhankelijkheid binnen de provincie eveneens. Het behalen van de KRW-doelen is namelijk niet alleen een zaak van het beleidsveld water, maar moet worden gecombineerd met de andere grote opgaven in het fysieke domein, zoals de landbouwtransitie, de energietransitie, de woningbouwopgave, het behoud en de verbetering van de biodiversiteit en een gezonde leefomgeving.

De provincie is primair verantwoordelijk voor het beschermen van de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater. Met de uitvoering van het BWP moeten we ervoor zorgen dat de doelen voor de chemische toestand voor grondwaterlichamen behaald worden en dat er geen achteruitgang is van de chemische en kwantitatieve toestand van de grondwaterlichamen (artikelen 4.14 en 4.15 Ow). Verder wijst de provincie kunstmatig en sterk veranderde waterlichamen aan, leggen we met betrekking tot regionale oppervlaktewateren de begrenzing en de huidige toestand vast en stellen we voor die wateren de ecologische doelen vast. De waterschappen moeten met de uitvoering van hun beheerplannen zorgen dat deze ecologische doelen behaald worden, net als de doelen voor de chemische toestand. De provincie is belast met het houden van het toezicht op het beheer van de regionale wateren (artikel 2.18 lid 1 sub d Ow). Hierdoor is de provincie dus ook medeverantwoordelijk voor het behalen van de KRW-doelen voor oppervlaktewater.

Juridisch bindende instrumenten

Omgevingsverordening

De provincie kan middels de omgevingsverordening regels stellen voor de fysieke leefomgeving. Dit kan als er een provinciaal belang is, bijvoorbeeld voor het behalen van de KRW-doelen. Er zijn drie typen regels die opgenomen kunnen worden in de omgevingsverordening:

- **Rechtstreeks werkende regels:** dit zijn regels die gericht zijn tot burgers en bedrijven. We kunnen regels stellen die gelden voor activiteiten in een bepaald gebied, die afwijken van de rijksregels, deze nader invullen of aanvullen.
- **Instructieregels:** via instructieregels kan de provincie gemeenten of waterschappen opdragen om in hun omgevingsplan of waterschapsverordening regels te stellen over activiteiten die het doelbereik in de weg staan. We kunnen ze bijvoorbeeld opdragen om regels te stellen over het gebruik van bestrijdingsmiddelen, de wijze van telen, de wijze van toepassen van mest of lozingsactiviteiten.
- **Omgevingswaarden:** een omgevingswaarde is een juridisch vastgelegd beleidsdoel. Omgevingswaarden zijn zelfbindend. De overheid die de omgevingswaarde vaststelt moet ook zorgen dat deze wordt behaald. Provincies kunnen in de omgevingsverordening omgevingswaarden stellen voor de waterkwaliteit van oppervlaktewater of grondwater die strenger zijn dan, of aanvullend zijn op, de rijksomgevingswaarden.

Overige instrumenten

- **Instructie:** een instructie is een juridisch instrument dat ingezet kan worden voor eenmalige situaties. Het is een eenmalige opdracht van een hoger bestuursorgaan aan een lager bestuursorgaan waarmee worden aangegeven hoe een taak of een bevoegdheid wordt uitgevoerd en binnen welke termijn. Er moet sprake zijn van een provinciaal belang en instructieregels moeten niet toereikend zijn;
- **Maatwerkvoorschriften in vergunningen:** bij het verlenen van vergunningen voor individuele gevallen kunnen we, indien

- noodzakelijk met het oog op de te bereiken KRW-doelen, afwijken van de algemene regels op een bepaalde locatie;
- **Projectbesluit:** met een projectbesluit kan de provincie zelf sturen op projecten die zij willen uitvoeren en die bijdragen aan het bereiken van de KRW-doelen. Het projectbesluit geeft ook meteen een grondslag voor eventuele onteigening;
 - **Gedooftplichten:** met een gedooftplicht zorgt de overheid ervoor dat bepaalde werkzaamheden van de overheid kunnen worden uitgevoerd. Door het opleggen van een gedooftplicht moet de rechthebbende activiteiten of een wijziging van een waterstaatswerk toelaten in, op, boven of onder zijn onroerende grond of gebouw;
 - **Onteigening:** het ontnemen van iemands grondeigendom voor het algemeen belang. Het bereiken van de KRW-doelen kan onder het algemeen belang vallen. Het provinciaal bestuur bepaalt zelf of er gebruik van wordt gemaakt. In het algemeen wordt dit slechts in het uiterste geval toegepast, als andere mogelijkheden niet het gewenste resultaat hebben gehad.

Onderscheid juridisch bindende instrumenten en overig beleid

Naast deze juridisch bindende instrumenten heeft de provincie ook niet-juridisch bindende instrumenten, zoals bijvoorbeeld subsidieregelingen. Tot op heden zijn vooral deze niet-juridisch bindende instrumenten ingezet. Dit kan een risico vormen wanneer blijkt dat de vrijwillige maatregelen niet het gewenste effect hebben. Het is dan de verantwoordelijkheid van de provincie om te motiveren waarom het juridisch bindend instrumentarium niet is ingezet.

Nadeelcompensatie

Indien één of meerdere van bovenstaande juridisch bindende instrumenten worden toegepast, kan dit leiden tot een beroep op nadeelcompensatie. Nadeelcompensatie houdt in dat de schade veroorzaakt door rechtmatige overheidshandelingen kan worden vergoed. Hier zijn wel een aantal regels aan verbonden. Zo wordt

alleen maar dat deel van de schade vergoed dat boven het normaal maatschappelijk risico uitstijgt. De mate van voorzienbaarheid van de rechtmatige overheidshandelingen heeft ook beperkende invloed op de hoogte van de nadeelcompensatie.

Toezicht

Vanuit het Interbestuurlijk toezicht heeft de provincie een toezichthoudende taak op de waterschappen. Naast het financiële toezicht, toezicht op de VTH-taken, wordt ook in beleidsmatig opzicht toezicht uitgeoefend. De provincie houdt toezicht op de maatregelen die de waterschappen moeten uitvoeren vanuit de KRW. Het toezicht wordt uitgeoefend middels gesprekken op ambtelijk en bestuurlijk niveau. Indien de provincie meer instructieregels opneemt in de omgevingsverordening, vormen die regels eveneens een basis voor het houden van toezicht. Het meest vergaande instrument is het geven van een instructie, zie hierboven, en uiteindelijk dat de provincie in de plaats van het waterschap een besluit kan nemen. Momenteel zijn we het beleidsmatig toezicht aan het actualiseren. Het beleidsmatig toezicht is op dit moment gebaseerd op samenwerking. Met de actualisatie kijken we of we meer gebruik gaan maken van juridisch dwingende instrumenten. Deze instrumenten kunnen dan worden ingezet richting de waterschappen voor het behalen van de KRW-doelen.

Consequenties niet-nakomen

De lidstaten zijn jegens de EU verantwoordelijk voor het halen van de KRW-doelen. Indien blijkt dat de doelstellingen vermoedelijk niet gehaald zullen worden, dan moeten de lidstaten de oorzaken van het eventuele falen onderzoeken, de betrokken vergunningen en toestemmingen onderzoeken en zo nodig herzien, de monitoringsprogramma's getoetst en zo nodig bijgesteld worden en eventueel noodzakelijke aanvullende maatregelen treffen om de doelstellingen te bereiken (artikel 11 lid 5 KRW). Nederland kan bij niet-nakomen door de EU in gebreke worden gesteld en boetes of dwangsommen opgelegd krijgen, zeker als de verplichtingen van artikel 11 lid 5 KRW niet adequaat en tijdig gehanteerd zijn. De boetes of dwangsommen zullen aan de Staat der Nederlanden opgelegd worden, maar kunnen

via de Wet Naleving Europese regelgeving publieke entiteiten (NErpe) (mede) op provincie verhaald worden indien blijkt dat de veroordeling van de Staat is veroorzaakt door nalatigheid van de provincie.

Een ander risico is dat de provincie via het privaatrecht aansprakelijk wordt gesteld voor een onrechtmatige daad. Uit het Urgenda-arrest is gebleken dat dergelijke zaken tegen de overheid succesvol kunnen zijn. Zo lang er maatregelenprogramma's liggen om de KRW-doelen te bereiken, zullen beroepen op een onrechtmatige daad alleen kunnen slagen als gemotiveerd kan worden dat deze maatregelen nog steeds niet voldoen.

Het voornaamste risico voor de provincie Utrecht ligt echter in bestuursrechtelijke procedures, denk hierbij aan procedures die vergelijkbaar zijn met de stikstofproblematiek. De kans bestaat dat derden in beroep gaan tegen besluiten vanwege strijdigheid met de KRW, waardoor vergunningen en andere besluiten vernietigd kunnen worden door de bestuursrechter. Tot op heden zijn dergelijke beroepen op strijdigheid met de KRW meestal niet succesvol geweest, maar het is niet uit te sluiten dat de jurisprudentie over de KRW de komende jaren strenger zal worden. Onder andere door de komst van de Omgevingswet is het lastig te voorspellen wat zal gebeuren met de KRW-jurisprudentie en daarnaast zal, indien de doelen niet bereikt zijn, na 2027 een beroep op de KRW succesvoller kunnen worden. Dit kan niet alleen consequenties hebben voor het verlenen van nieuwe vergunningen, maar ook voor al eerder verleende vergunningen, bijvoorbeeld voor grondwateronttrekkingen.

Bijlage 3

Stand van zaken 19 maatregelen uit BWP 2022 – 2027

Maatregel 1 en 2: Stimuleren landbouwsector gericht op voorkomen achteruitgang grondwaterkwaliteit (nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen)

We stimuleren om toegelaten gewasbeschermingsmiddelen, waarvan bekend is dat ze een bedreiging vormen voor de grondwaterdoelen, niet te gebruiken in onze provincie. Hiervoor zetten we momenteel de volgende maatregelen in:

- We hebben de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw (UMDL) opgezet. Deze monitoringsmethodiek stimuleert melkveehouders om aan de slag te gaan met duurzame landbouw. De melkveehouderij beheert 70% van alle agrarische grond in de provincie. De KPI (prestatie meting) voor nitraatbodemschot en de KPI voor fosfaatbodemschot stimuleren het terugdringen van de belasting op de wateren en dragen daarmee dus direct bij aan het doelbereik. Daarnaast is er een KPI chemische middelen die het terugdringen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen scoort en belooft. In de UMDL zijn ook KPI's opgenomen voor agrarisch natuur- en waterbeheer.
- Uitbreiden van het UMDL met KPI's voor de fruitteelt. Hierin worden meerdere KPI's voor gewasbeschermingsmiddelen opgenomen die de belasting naar bodem en water in beeld brengen. De planning is dat dit in 2025 start.
- De komende periode gaan we onderzoeken of en welk type instrumenten aanvullend op de KPI-methodiek kunnen worden ingezet om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen maximaal terug te dringen. Het gaat om landelijk getoetste en wettelijk toegestane middelen.
- We stimuleren de uitbreiding van het areaal biologische landbouw naar 15 % in 2030. Dit is opgenomen in de visie Toekomst landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050 en wordt waarschijnlijk ook opgenomen als kader in het UPLG.
- We nemen deel en dragen financieel bij aan een gezamenlijk project van CLM (Centrum voor Landbouw en Milieu) en een aantal provincies en drinkwaterbedrijven over gewasbescherming in grondwaterbeschermingsgebieden. Hierbij richt

de aandacht zich op drie sporen: een beter verdienmodel voor de agrariërs, effectievere grondwaterbescherming (het toelatingsbeleid) en heldere, consequente communicatie over toegelaten middelen en de begrenzing van de grondwaterbeschermingsgebieden.

- We nemen deel aan het CLM-onderzoek over PFAS houdende middelen en gebruiken dit om binnen de UMDL fruitteelt met telers hierover het gesprek aan te gaan en alternatieven te bespreken.
- Bij de vorige wijziging van de omgevingsverordening (1 maart 2024) is verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden en zeer zorgwekkende stoffen, zoals vastgesteld door het [RIVM](#), in waterwingebieden opgenomen.

Naast bovenstaande maatregelen zijn er in Maatregel-pakket 3. Landbouw van het UPLG ook extra maatregelen opgenomen om belangrijke emissies bij agrarische activiteiten te reduceren zoals ammoniak, nutriënten uit- en afspoeling en broeikasgassen. Hier zijn geen aanvullende inspanningen nodig.

Maatregel 3: Gebiedsgerichte aanpak knelpunten belasting beken Gelderse Vallei vanuit grondwater

We willen oppervlakkige afspoeling en uitspoeling via het ondiepe grondwater vanuit de landbouw naar oppervlaktewater minimaliseren. Het gaat hier om de Lunterse Beek, Heiligenbergerbeek, Modderbeek, Middenloop- en Benedenloop Barneveldse Beek, Esvelderbeek, Moorsterbeek en Hoevelakense Beek.

- Hier heeft de WUR samen met Gelderland en Vallei en Veluwe een onderzoek naar gedaan naar de nutriëntenbelasting¹.
- Parallel aan dit onderzoek loopt een vervolgonderzoek naar de bredere KRW-opgaven in de beekdalen waarbij naast

nutriënten ook ecologie (hydromorfologie en temperatuur) aan bod komt.

- Op basis hiervan kunnen we per beek bekijken welke aanvullende maatregelen nodig zijn en welk al binnen de diverse maatregelenpakketten van het UPLG kunnen worden meegenomen. Een deel van deze maatregelen zullen voor 2028 gerealiseerd zijn. Het deel van de maatregelen die we niet kunnen onderbrengen bij het UPLG adresseren we bij de waterschappen of het Rijk om op te nemen in de volgende KRW-periode 2028 – 2033.

Naast bovenstaande maatregelen zijn in maatregelenpakket 6 Beekdalen van het UPLG maatregelen opgenomen die bijdragen aan een natuurlijk beekherstel voor de beektrajecten Moorsterbeek, Heiligenbergerbeek en Lunterse beek. Hier is 1,3 miljoen voor beschikbaar via het *SPUK-programma Natuur fase 2 onderdeel 11 beekherstel*. Dit is waarschijnlijk wel te weinig om alle maatregelen te kunnen uitvoeren, maar dat moet via een andere route komen. Er zijn dus nu geen aanvullende inspanningen nodig.

Maatregel 4 en 9: Optimalisatie provinciaal monitoringsmeetnet grondwaterkwaliteit en optimalisatie van early warning systemen rondom kwetsbare winningen ten behoeve van drinkwaterproductie

Samen met drinkwaterbedrijven is het bestaande grondwatermeetnet en de analysepakketten uitgebreid en voor een eerste keer bemonsterd. We stellen een rapportage op met de uitkomsten en bevindingen van deze eerste meetronde voor het hele Vitensgebied samen met de andere Vitensprovincies.

Het optimaliseren is een continu proces en loopt. Hier zijn geen aanvullende inspanningen nodig

¹ Link naar het WUR-rapport opnemen

Maatregel 5: Bewustwording beschermde gebieden

We hebben het [programma bewustwording drinkwaterbronnen provincie Utrecht 'Wees wijs met water, bescherm de bron'](#) vastgesteld. Het programma richt zich specifiek op dingen die burgers, bedrijven en agrariërs zelf kunnen doen om ons drinkwater schoon te houden. Er zijn nog geen concrete maatregelen opgenomen in dit programma.

Tevens is [Leidraad afkoppelen en infiltreren afstromend hemelwater provincie Utrecht](#) in 2024 vastgesteld. Deze leidraad gaat over afkoppelen van afstromend hemelwater van verhard oppervlak en het infiltreren van dat hemelwater in de bodem. Wanneer mag dat, wat zijn de risico's en waar moet aan worden voldoen/welke maatregelen moeten worden genomen. De leidraad geeft hiervoor beslisschema's. De leidraad dient ter bescherming van de grondwaterkwaliteit ten behoeve van onze drinkwaterwinning. Het toepassingsgebied van deze leidraad wordt opgenomen in hoofdstuk 3 Ondergrond en Bodem van de omgevingsverordening bij de komende 2de wijziging.

Ook is [Handreiking grond- en oppervlaktewaterbescherming van bronnen voor drinkwater bij ruimtelijke plannen en activiteiten](#) in 2024 geactualiseerd vastgesteld. De handreiking helpt bij het beoordelen van de risico's voor drinkwaterbronnen bij ruimtelijke plannen en initiatieven. Het geeft aandachtspunten mee voor ruimtelijke ontwikkelingen en activiteiten die een risico kunnen vormen voor de bescherming van de drinkwaterbronnen. Het vergroot het bewustzijn omtrent het belang van de bescherming van (drink)waterbronnen. Het geeft een overzicht van de vigerende wettelijke regels voor de bescherming van drinkwaterbronnen en een overzicht van informatiebronnen en vraagbaak te zijn. Het toepassingsgebied van deze leidraad wordt ook opgenomen in hoofdstuk 3 Ondergrond en Bodem van de omgevingsverordening bij de komende 2de wijziging.

Hier zijn geen aanvullende inspanningen nodig

Maatregel 6: Onderzoek naar risico's voorwinningen ten behoeve van drinkwaterproductie buiten de huidige beschermde zones

Het gaat hier om een onderzoek naar de systeemwerking en belasting op het intrekgebied van winningen ten behoeve van drinkwaterproductie (in 3D) om risico's nader te kunnen beoordelen. Vervolgens dient beoordeeld te worden of aanvullende bescherming van dit gebied buiten de beschermingszones (op de lange termijn) nodig is. Deze aanvullende maatregelen worden genomen in de volgende KRW-periode (2028 – 2033). De stand van zaken is dat het grondwatermodel in 2024 opgeleverd. Om hiermee analyses te kunnen maken en de effectiviteit van aanvullende maatregelen te kunnen bepalen moet eerst het Utrechts Grondwatermodel (UGM) operationeel zijn. Het borgen van aanvullende maatregelen verloopt deels via een aanpassing van de omgevingsverordening.

Hier zijn geen aanvullende inspanningen nodig

Maatregel 7: Aanvullen grondwatervoorraad Utrechtse Heuvelrug

Het nemen van maatregelen doen we samen met de samenwerkingspartners van de [Blauwe Agenda Utrechtse Heuvelrug](#). In deze agenda staan 13 concrete bouwstenen/projecten waaraan wordt gewerkt. De looptijd van deze blauwe agenda loopt parallel met die van de KRW: eind 2027 moeten de projecten klaar zijn. Vooralsnog gaan we ervanuit dat deze planning wordt gehaald.

Ook in Maatregelpakket 5. Heuvelrug & flanken' van het UPLG zijn maatregelen van de Blauwe Agenda opgenomen. Hier zijn geen aanvullende inspanningen nodig

Maatregel 8: Stimuleren derden tot verminderen drinkwatervraag

In 2024 is het [Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing](#) vastgesteld². Hierin staan maatregelen die particulieren en bedrijven (agrarisch en industrie) moeten stimuleren om zuinig om te gaan met drinkwater. Bij diverse maatregelen hebben ook de provincies een rol en doen we de uitvoering samen met drinkwaterbedrijven, gemeenten, omgevingsdiensten en waterschappen. Aanvullend op de bijdrage die we leveren aan het

nationaal plan van aanpak hebben we ook zelf acties genomen. We richten ons hierbij zowel op drinkwaterbesparing, als waterbesparing.

Hier zijn geen aanvullende inspanningen nodig

Maatregel	Focus	Beoogd Resultaat	Gereed in 2027
Waterbesparing industrie	Industrie	Vermindering (drink)watergebruik	Ja
Pilot industriewater naar Vitens klanten	Industrie	Juiste kwaliteit voor juiste vraag	nee
Actieplan waterzuinige bedrijventerreinen	Industrie	Vermindering (drink)watergebruik	Ja
Waterbesparing bij productie drinkwaterbedrijven	Drinkwaterbedrijf	Vermindering waterverlies meer ruimte binnen vergunning	Nee
Grondwaterheffing vergroten/uitbreiden	Drinkwaterbedrijf / Industrie	Vermindering (drink)watergebruik vergroten waterbewustzijn	Ja
Aanscherpen onttrekkingenbeleid gericht op benodigde kwaliteit	Industrie	Juiste kwaliteit voor juiste vraag vergroten waterbewustzijn	Ja
Beleid Leveringsplicht drinkwaterbedrijven aan industrie	Industrie	Juiste kwaliteit voor juiste vraag meer ruimte binnen vergunning	Nee
Bouwtafel waterzuinige wijken	Huishoudens	Waterbesparende woningen	Ja
Bewustwordingscampagne bescherming drinkwaterbronnen	Huishoudens	Vermindering (drink)watergebruik	Ja
Pientere tuinen	Huishoudens	Waterbewustzijn vermindering (drink)watergebruik	Ja
Nationaal plan van aanpak waterbesparing • Beprijzing (H + I) • Wetgeving (Bbl) (H) • Gedrag/communicatie (H + I) • Techniek/innovatie (H + I)	Drinkwaterbedrijf, huishoudens, industrie	Vermindering (drink)watergebruik	Nee (loopt tot 2030)

Maatregel 10 t/m 15: Hydrologische herstelmaatregelen N2000-gebieden Binnenveld, Kolland & Overlangbroek, Noorderpark (Oostelijke Vechtplassen), Botshol en Zouweboezem.

We voldoen niet aan de KRW-deeltoets voor grondwater in deze beschermde Natura 2000-gebieden, omdat de hydrologische situatie in deze grondwaterafhankelijke Natura 2000-gebieden niet voldoet. Hierbij gaat het om de N2000-gebieden Binnenveld, Kolland & Overlangbroek, Noorderpark (Oostelijke Vechtplassen), Botshol en Zouweboezem. De Ecologische Autoriteit heeft opgeroepen om voor deze gebieden te doen wat nodig is om achteruitgang te voorkomen. Via de gebiedsgerichte aanpak en actualisatie van Natura2000 beheerplannen wordt gewerkt aan maatregelen om de achteruitgang te stoppen en te komen tot een beter doelbereik. Voor een groot aantal van deze Natura2000-gebieden zijn de afgelopen jaren diverse hydrologische maatregelen uitgevoerd, met name binnen de gebieden zelf. Voor een volledig herstel van deze gebieden zijn echter vaak ook maatregelen buiten deze gebieden nodig. Daarnaast zijn er Natura 2000-gebieden waar de hydrologische herstelmaatregelen nog niet voldoende effectief zijn gebleken, of waar extra inspanningen nodig zijn om het gebied hydrologisch op orde te brengen. Sommige gebieden liggen (grote)deels in een andere provincie. De provincie Utrecht is trekker voor N2000-gebied Binnenveld.

² Zie ook [Kamerbrief over bescherming kwaliteit drinkwater](#) van 24-06-2024

De stand van zaken is als volgt:

Natura 2000 gebied	Stand van zaken hydrologisch onderzoek	Peilbesluit (moet waterschap nemen)	Fysieke maatregelen
Binnenveld	Moet nog starten	Onbekend	Onbekend
Kolland & Overlangbroek	'Draaiknoppen' bekend, vervolproces wordt voorbereid	Ja	Ja
Noorderpark (Oostelijke Vechtplassen)	Verkenning 'draaiknoppen' loopt	Onbekend	Onbekend
Botshol	Moet nog starten	Onbekend	Onbekend
Zouweboezem	Afgerond	Onbekend	Maatregelen nog onbekend. Uitvoering hangt af van proces, mitigerende maatregelen en nadeelcompensatie.

Hier zijn aanvullende inspanningen nodig, want in het huidige tempo zijn deze maatregelen niet voor 2028 gerealiseerd. Er is momenteel onvoldoende capaciteit om tempo te kunnen maken op deze projecten. Ook zijn we afhankelijk van de waterschappen die vaak een peilbesluit moeten nemen. Budget voor het nemen van fysieke maatregelen is voorzien in Maatregelpakket 4. 'Overgangszones Natura 2000-gebieden' van het UPLG.

Maatregel 16 t/m 18: Aanpak Spoedlocaties bodemverontreiniging (verspreidingsrisico)

Sinds 2020 draagt de provincie zorg dat 73 ernstig verontreinigde bodemlocaties met verspreidingsrisico worden gesaneerd of beheerst. Aangezien saneringen soms wel decennia lopen is het startmoment van de sanering tevens het moment dat voldaan wordt aan de KRW. Er zijn nog 2 locaties waar de sanering moet starten. Deze locaties liggen binnen de gemeente Utrecht. Om de verontreinigingen te beheersen is de gemeente bezig om het [gebiedsplan gebiedsgericht grondwaterbeheer](#) te actualiseren. Wij voorzien dat de sanering op deze 2 laatste locaties voor 2028 zijn gestart.

In 2024 en verder hebben wij vanuit Rijksmiddelen voor de aanpak van spoedlocaties nog een bedrag van €12 mln. beschikbaar naast €23,5 mln. voor de omvangrijke sanering van de verontreiniging met PFAS. In april 2024 is nog een specifieke uitkering (SPUK) van €8,1 mln. aangevraagd bij het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voor de periode tot 2030, hiervan is een bedrag van €7,0 mln. gehonoreerd. Dit bedrag zal met de resterende middelen worden ingezet om de spoedlocaties te saneren en zodoende onaanvaardbare verspreiding van verontreiniging naar de grondwaterlichamen te voorkomen.

Hier zijn geen aanvullende inspanningen nodig.

Maatregel 19: Verkennen aanpak resterende opgave grondwaterkwaliteit, na wegvallen Wbb

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 en daardoor het wegvallen van de Wet Bodembescherming (Wbb) zijn er maatregelen nodig om ten aanzien van puntbronnen KRW-proof te blijven. Deze maatregelen

zijn opgenomen in paragraaf 3.3.2.2 van het Bodem- en Waterprogramma (BWP) en verwerkt in de omgevingsverordening (als een van de eerste provincies). Dit is in lijn met onze werkwijze t.a.v. grondwaterverontreinigingen onder de Wbb. Hiermee behouden we handvatten om bij het aantreffen van een 'nieuwe' verontreiniging actie te ondernemen en de inbreng van verontreinigende stoffen in een grondwaterlichaam zo snel mogelijk te beperken:

- Beoordeling van nieuw aan te treffen historische verontreinigingen, doen wij volgens dezelfde regels en normen van de Wbb, de Circulaire bodemsanering 2013 en de Risico Toolbox Grondwater. Overigens is de verwachting dat dit zich (m.u.v. nieuwe stoffen als PFAS) heel incidenteel zal voordoen.
- Indien bij voorgenomen (bouw)activiteiten blijkt dat er een mobiele verontreiniging wordt aangetroffen die onaanvaardbare verspreidingsrisico's met zich meebrengt dan mag niet met bouwen worden begonnen voordat er een bron- en grondwatersanering heeft plaatsgevonden.
- Indien er geen activiteit plaats zal vinden en bijvoorbeeld ook geen zorgplicht van toepassing is dan zullen wij een verontreiniging die zich onaanvaardbaar in het grondwater verspreidt opnemen in ons KRW-maatregelen programma. Hiermee acteert de provincie als vangnet om toch deze bodemverontreinigingen aan te pakken. Voor de aanpak van deze locaties kan de provincie nog tot 2030 SPUK-middelen bij het Rijk aanvragen.
- Het bodeminformatiesysteem (BIS) van provincie/gemeenten en waterschappen dient als register dat vanuit de KRW bijgehouden moet worden.

Deze maatregel is klaar. Hier zijn geen aanvullende inspanningen nodig.

Colofon

In dit Uitvoeringsprogramma Impuls KRW staan de 32 maatregelen die de provincie Utrecht neemt in de periode 2022 – 2027 om de KRW-doelen voor de oppervlaktewater- en grondwaterlichamen eind 2027 te naderen.

Datum

15 april 2025

Tekst

Wytse Dassen, Martin van der Lee en Mado Witjes

Foto's

Beeldbank provincie Utrecht

Ontwerp

Enof creatieve communicatie

Vragen of opmerkingen? Stuur een mail naar KRW-impuls@provincie-utrecht.nl